

SLOVENSKI NAROD

UREDNIŠTVO, UPRAVA IN INSERATNI ODDELEK:
LJUBLJANA, PUCCINJEVA UL. 5
TELEFON ŠT. 31-22, 31-23, 31-24, 31-25 in 31-26.

PONEDELJSKA IZDAJA „JUTRA“

IZHAJA VSAK PONEDELJEK KOT PONEDELJSKA
IZDAJA „JUTRA“

Heftige Kämpfe in Nordfrankreich

Heldenhafte Besatzung von Ile de Cezembre der feindlichen Uebermacht erlegen — In Italien und Die Altstadt Warschau von Aufständischen gesäubert

Aus dem Führerhauptquartier, 5. Sept. Das Oberkommando der Wehrmacht gibt bekannt:

In Nordfrankreich scheiterten feindliche Übersetzungsüber die Sonne bei Abbeville. Besonders heftig wurde gestern nördlich Douai, nördöstlich Rethel und nördlich Sedan gekämpft.

Die Besatzung der Festung Brest schlug auch gestern alle Angriffe der Nordamerikaner, die ihre von den Kämpfen der letzten Tage stark angeschlagenen Verbände durch neu zugeführte Truppen ergänzen mussten, ab. Geringe örtliche Einbrüche im Festungsvorfeld sind abgewehrt. Die blutigen Verluste des Feindes waren besonders hoch. Allein vor dem Abschnitt einer unserer Kompanien wurden 150 feindliche Tote gezählt.

Im Marsch durch das Rhone-Tal nach Norden haben unsere Truppen Lyon planmäßig durchschritten. Starke feindliche Angriffe von Osten her wurden von unseren Flankensicherungen abgewiesen, dabei ein feindliches Bataillon vernichtet.

Sicherungsfahrzeuge der Kriegsmarine wehrten in der Nacht zum 2. September in der Strasse von Calais im Feuer englischer Fernkampfgeschütze zahlreiche Angriffe feindlicher Schnellboote und Jagdbomber ab. Hierbei wurden ein feindliches Schnellboot versenkt und vier feindliche Jagdbomber abgeschossen, ein eigenes Fahrzeug ging verloren, zwei weitere wurden beschädigt.

Nach fünfzügigen erbitterten Ringen gegen eine vielfache feindliche Übermacht erlag die heldenhafte Besatzung der Marinebatterie Ile de Cezembre unter Führung des Oberleutnants der Marineartillerie der Reserve Seuss der feindlichen Übermacht, nachdem durch rollende Luftangriffe und pausenloses Schiffsartilleriefeuer auch die letzten noch brauchbaren Waffen und Stellungen erschlagen worden waren.

In Italien setzt der Feind unter stärkstem Einsatz von Artillerie und Panzern seine Grossangriffe an der Adriatischen Küste auf einer Breite von 20 km fort. Besonders erbittert waren die Kämpfe an der Küstenstrasse nordwestlich Pesaro, in die auch feindliche Schiffsartillerie eingriff. Unsere Divisionen verhinderten mit beispielhafter Standhaftigkeit auch gestern wieder den Durchbruch des Feindes. 55 feindliche Panzer wurden abgeschossen.

In den Süd- und Ostkarpathen wurden erneute heftige Angriffe der Sowjets abgewiesen. An der übrigen Ostfront kam es nur noch nördöstlich Warschau zu grösseren Kampfhandlungen. Alle Durchbruchversuche der Sowjets wurden hier auch gestern unter Abschuss von 35 feindlichen Panzern vereitelt. Die Altstadt Warschau wurde nach heftigen Kämpfen von Aufständigen völlig gesäubert.

Schlachtflieger vernichteten bei Angriffen gegen einen rumänischen Flugplatz elf Flugzeuge und eine grosse Flugzeughalle.

Hudi boji med Arrasom in Verdunom

Prvi sunek proti Le Havreu in ponovni velenapad na Brest sta se izjalovila

Berlin, 3. sept. Slika sovražnikovih operacij na zapadnem bojišču je skoraj vedno ista. Z brezobzirno uporabo nakopičenih močnih sil na čim ožjem prostoru poizkušajo nasprotnik doseči vdore, da bi nato iz njih v obliki pahljajev dalje zabil svoje v več klinov razdeljene oklopniške sile. Tako je bilo v zadnjih dneh v Rouenu, Amiensu, Laonu in Chalonsu ob Marni. Med temi središči svojih sil pušča nasprotnik večje odseke, ker računa, da se bodo nemške čete, ki so v nevarnosti, da bodo obkoljene, same odločile za odstop.

Zabijanje klinov in kasnejše razširjenje vdornega mesta v obliki pahljaja sta bistvena znaka premične vojne. Vsebujeja pa tudi nevarnosti, kot kažejo najnovejši boji v Franciji. Tako si je ustvaril na primer nasprotnik pri Laonu kakih 100 km dolg bok, ker je severno od Pariza kljub naprom le malenkostno napredoval, in je tam kaj še vedno z močnimi silami vezan na Compiegnejski gozd. Ta nevarni bok in istočasni nemški protinapadi na področju severovzhodno od Laona so onemogočili nasprotniku, da bi na odseku Laon—Rethel bistveno napredoval. Sliden je položaj vzhodno od Chalonsa. Tamkaj je nasprotnik nadaljeval s svojimi operacijami proti vzhodu preko Verduna v smeri Lotariške kotline. Čeprav je z vso naglico zbral nadaljnje sile za zaščito prekoračenega področja, so nemške čete s protisunkom raztrgale njegovo severno krilo. Nemskim oklopniškim grenadirjem, ki so ob Airi udarili proti jugu, je uspelo zasesti več krajev in s tem presekat železnico in cesto med Chalonsom in Verdunom. Proti sovražniku, ki se razširja na področju severno od Amiensa v obliki pahljaja proti Scarpi, so se že pričeli izvajati odločni protikutrepi. Na več mestih so Nemci prestregli ali razbili sovražnikove oklopniške kline. Zato poroča sovražnik poleg pretiranih vesti o svojih uspehih tudi o svojih skrbah. Nekil londonski vojaški komentator je izjavil: »Opažamo različne pokrete v svrhu reorganizacije nemške armade. Izgleda, da temelje na nekem načrtu. Nemci

streme po skrajšanju bojne črte, ki bi jim omogočilo, da uporabijo več črt in več materiala uspešneje kot do sedaj.«

K nemškimi protikutrepi spada tudi stritev nemških sil na takih točkah, ki bi bile za sovražnika posebno pomembne. Poleg številnih manjših oporišč, ki samostojno zadajajo sovražniku za njegovimi prodrimi klini pomembne izgube, so zavarovale nemške čete predvsem področje Le Havra s stvoritvijo predmostja. Prvi sunek Kanadcev proti tem zapornim postojankam se je izjalovil z visokimi izgubami za napadalec. Tudi ta važna luka je prav tako odtegnjena nasprotniku kot luke v Bretagni. Tamkaj je ojačil sovražnik svoje napade predvsem na področju Bresta. Dobro se zaveda, da bo napad na Brest zvezan z najtežjimi izgubami. Generalni poročnik padalskih čet Ramcke, ki se v njem upira, ni nasprotniku neznan. Kot poveljnik nasakovalnega polka si je pridobil za zasluge pri osvoboditvi Krete viteški križec železnega križa. Naslednje leto se je boril s svojimi oddelki v severni Afriki. O njem je javilo vojno poročilo 9. novembra 1942: »Nemški oddelki pod vodstvom generalnega majorja Ramckea, ki je bil začasno odrezan, je zadal sovražniku v trodnevni boj hude izgube. Zaplenil je mnogo motornih vozil, postal z njimi sposoben za premikanje in se tako zopet priključil glavnim nemškim silam.« Na temelju teh sijajnih dejanj mu je podelil Führer 13. novembra hrastov list k viteškemu križu železnega križa.

Razumljivo je, da se nasprotnik takih mož boji. Zato poizkuša tudi tu s lahkotno ponudbo kapitulacije. Branilci Bresta so storili isto kot že pred njimi junaki iz Cezembra, ki so bili 1. septembra na novo bombardirani, in pa posadki Marseilla in Toulona, ki sta popolnoma sami sebi prepušteni kljub številni sovražnikovi premoči vztrajali do zadnjega. Odklonili so smrtono ponudbo, naj se udajo ter so izvršili protisunk, da bi odstranili krajevne sovražnikove vdore.

Boji v severni Franciji

Nadaljnji napadi sovražnih oklopnikov

Berlin, 3. sept. Na zapadnem bojišču so nadaljevali Američani in Britanci svoje težke oklopniške napade, ki so jih podpirali oddelki bombnikov v razvalinah Le Havra, Reimsa, Laona in Verduna. Ob spodnji Seini se je usmeril sunek 1. kanadske armade v področje pred Le Havrom, medtem ko so delne sile prodrale v smeri proti Dieppu. Na tem obalnem odseku so se razvili sriditi boji.

Na področju pri Amiensu je zasadila 2. britanska armada več oklopniških klinov ob Sommi proti zapadu in vzhodu kakor tudi proti severu, v smeri proti Scarpu. Tam so se pričeli hudi boji proti prodirajočim sovražnikom. Medtem ko sovražnik dalje proti jugu v gozdovih pri Compiegneju kljub najhujšim izgubam ni dosegel nikake prednosti, nekoliko napreduje ob Aisni in Maasi. Severno od Laona in pri Rethelu so nemški protinapadi v bok in hrbet prodrli sovražnikovih sil zavezili njihovo gibanje, čeprav je poizkušal sovražnik prodreti naprej s podporo močnih oddelkov letal. Na področju pri Verdunu in dalje južno je poizkušal razširiti svoja predmostja ob Maasi. Nemške čete so napadle vdorno mesto na boku. Naprej prodrlim sovražnikovim oklopniškim klinom pa so se nemška oporišča žilavo upirala. Vezala so močne sovražne sile ter s tem podpirala nemške protinapade.

V Bretagni se je nadaljevala v petek ogrožena borba za Brest. Američani, ki so prodrli ob severozapadni obali, so zamažali poizkušali napasti mesto z zapada. Pod vtisom njihovih občutnih izgub v prejšnjih dneh so zahtevali od nemškega poveljnika v Brestu, generalnega poročnika padalskih lovcev Ramckea, ki se je izkazal že v Tunisu z odličnimi vojnimi operacijami, da se uda. Odločen »ne« je bil odgovor. Nato so pričeli branilci s protinapadom, očistili

krajevne vdore sovražnika ter zaustavili napad močnih sovražnih sil.

Berlin, 3. sept. Zapadno od verdunske utrdbе so nemški oklopniški grenadirji, ki so se na nekem važnem odseku Argonskega gozda uprli še vedno močno pritiskajočemu sovražniku, po silovitih bojih ponovno osvojili dva kraja, za katere so divjali hudi boji.

V južni Franciji

Berlin, 3. sept. Na bojišču v južni Franciji so pritiskali Angloameričani močno za nemškimi oddelki na umiku. V gorah zapadno od Rhone so zbrali sedaj oklopniške sile, da bi z njihovo pomočjo vdrl v zapadni bok nemških oddelkov. Čeprav so te udarce pripravili s svojimi akcijami že francoski teroristi, pa na nemške pokrete niso imeli nikakega vpliva. Tudi ob francoski rivjeri je nadaljeval nasprotnik močan pritisk. Topništvo pa mu je prizadejalo občutne izgube.

V dolini Rhone oborožujejo Angloameričani v vedno večjem obsegu francoske teroriste, a jim nato tudi prepuščajo posebno nevarne akcije. Kot že v preteklih tednih, so tudi v zadnjih dneh padali in jate bojnih letal energično napadli deloma močne tolovajske skupine in tako desorganizirali odpor teroristov. Ker imajo tolovaji kljub vsem izgubam le malenkostne uspehe, je nasprotnik nedavno zopet zelo močno uporabil svoje oklopne sile. Te so pritiskale s področja pri Grenobleu proti severozapadu, v dolini Rhone proti spodnjemu teku Isere in na višinah zapadno od Rhone. Kljub temu so dosegle nemške čete v težkih bojih določene cilje.

Berlin, 2. sept. DNB. V dolini Rhone so si izvajale nemške zaščitnice 1. sept. s silovitimi protinapadi proti sovražniku, ki je za njimi močno pritiskal, neoviran prehod preko Isere.

Celi valovi letelič bomb

Stockholm, 3. sept. Leteče bombe so padale zopet v celih valovih na London in na južnoangleške okraje, poroča »Times«, ki pravi, da je bilo v Londonu porušeni mnogo hiš, še več pa hudo poškodovanih. »Manchester Guardian« javlja, da je bilo precej hiš poškodovanih z izstrelki angleških lovskih letal, ki so se podila za leteličimi bombami, da bi jih sestrelili. »Daily Mail« javlja, da je prinesla neka letišča bomba letake, na katerih so bile ponatisnjene fotografije žena in otrok, ki so jih angleški teroristični letalci ubili v Hamburgu in Kölnu. Pod njimi je Churchillov izrek, ki je dejal o umorih žena in otrok: »To je eksperiment, ki ga hočemo poizkusiti.« Druga slika je opremljena z Balfourjevim izrekom: »Vsakdo, ki ubija Nemce, je moj prijatelj!«

Pred nekaj dnevi je povabil vodja angleške obrambe sir Frederic Pile zastopnike vseh londonskih obratov, naj si ogledajo obrambna sredstva proti »V 1«. Protiletalsko topništvo je insceniralo tako divje streljanje, da je bilo neko, kakor pravi zastopnik »News Chronicle«, polno granat. Sir Pile je prosil gledalce, naj vendar sporoče londonskemu prebivalstvu, da stori oblasti vse, da bi odpravile nevarnost. Dan po tem propagandnem streljanju pa so z najvišjega mesta prepovedale vsa poročila o tem in pozvali gledalce, naj nikomur in nikjer ne pripovedujejo, kar so videli.

Stockholm, 3. sept. Britansko letalsko ministrstvo javlja, kakor poroča Reuter, da je bilo v zadnjih 24 urah, ki so potekle v petek ob 19. uri, zaznamovani sunkovito obstreljevanje južne Anglije in londonskega mestnega področja z leteličimi bombami. Nastale so izgube in škoda.

Zmeda v Parizu

Amsterdam, 3. sept. Se po stoletjih se bo spominjal Pariz žalostne zgodovine svoje »svoboditve«, pravi amsterdamski list »Het Volk« v komentarju o raznih poročilih zaveznikov in prič o zmedbi v francoskem glavnem mestu po vkorakanju Britancev in Američanov, ki mu daje značilni naslov »Mesto luči v temi«.

Atentat na de Gaulleja je bil po mnenju lista posebno značilen za razmere, ki vladajo po kapitulaciji zadnjega nemškega oporišča v Parizu. Vseposvdo v mestu, javno in tajno, je izbruhnil krvav boj. Sedaj je nastala splošna zmeda.

V zmešnjavi kratkovidnih in zaslepljenih, ki so z ameriskimi puškami in francosko krvjo pripravljali zmagoslavno vkorakanje zaveznikov, stopa duševno zdravo prebivalstvo po poti nepopisne revščine. Tudi londonski tisk je moral označiti prilike v »osvobojenem Parizu«. »Daily Telegraph« poroča: Vodja pariških »makije« polkovnik Rol — njegovo ime je izmišljeno — še vedno poveljuje svojim gverilskim vojskavom. Sicer pa bje po vseh angleških vesteh pariško podzemlje na strelah in v kletih boje med kolaboracionisti in rodo-ljubi.

Maršal Montgomery in general Eisenhower

Madrid, 3. avg. Po imenovanju Montgomeryja za maršala zahtevajo po Efejevi vesti iz Washingtona v severnoameriških poslanskih krogih naj uvede tudi ameriška armada maršalski čin, ki ga doslej ni poznala. V Zedinjenih državah so užaljeni, ker je Montgomeryju predpоставljen general Eisenhower po činu sedaj nižji od Montgomeryja.

Sprememba v zavezniškem poveljništvu v Franciji

Stockholm, 3. sept. General Eisenhower je objavil, da delujeta general Bradley in general Montgomery oba v istem činu kot armadna poveljnika pod njegovim poveljstvom.

Napad na generala Girauda

Amsterdam, 3. sept. General Giraud je bil po poročilu »News Chronicle« iz Alžira, med napadom nanj težko ranjen. Atentat je bil izveden v Mostaganemu pri Oranu, kjer je živel Giraud po svoji upokojitvi. List poroča, da je Girauda, ko se je vrnil domov, obstrelil neki Senegalec, ki je stražil pred Giraudovo vilo. Ena krogla je prebila Girauda obe lici in mu izbila nekaj zob.

Boji v Italiji

Berlin, 3. sept. Obrambna bitka ob Jadrani je v petek popoldne zopet oživela ter je stalno naraščala vse do poznih večernih ur. V izpremenljivih in izredno ogroženih bojih je nemškim oddelkom uspelo, da so odbili vse prebjalne poizkuse in tako dosegli popoln obramben uspeh. S protinapadi so zavzeli nekaj višin. Britanci so imeli izredno visoke izgube. Na ozkem odseku so izgubili v nekaj urah 36 oklopnikov.

Rim brez plina

Milan, 3. sept. V Rimu, ki je že 3 mesece brez plina, bodo v prihodnjih dneh pričeli zopet po eno ur in pol na dan dobavljati plin. Celotno sovražnikovo propagando je po njenih zadnjih objubah to premal in je južnoitalijanska radjska postaja objavila vest popolnoma brez komentarjev.

Grški kralj v Londonu

Amsterdam, 3. sept. Kakor javlja agencija »Exchange Telegraph«, je dospel v London grški kralj Jurij. Pričakujejo, tako trdi agencija, da se bo v kratkem sestel s Churchillom, s katerim se bo razgovoril o krizi grške vlade, ki je izbruhnila pred kratkim in ki ni bila pravi nič omiljena z imenovanjem treh novih članov vlade.

Spremembe v grški vladi

Stockholm, 3. sept. Grški poročevalski urad javlja, da so odstopili trije grški izseljeniški ministri. To so ministrski podpredsednik Sophocles Venizelos, minister brez listnice Rendis in mornariški minister

Siloviti boji v severni Franciji

Junaška posadka Ile de Cezembre podlegla sovražnikovi premoči V Italiji in na vzhodnem bojišču smo preprečili vse probojne poizkuse — Varšavsko staro mesto očistočeno upornikov

Führerjev glavni stan, 3. sept. Vrhovno poveljništvo oboroženih sil javlja: V severni Franciji so se izjalovili poizkusi sovražnika, ki je hotel pri Abbevilleu prekoračiti Sommo. Posebno siloviti so bili večeraj boji severno od Douaja, severno-vzhodno od Rethela in severno od Sedana.

Posadka trdnjave Brest je tudi večeraj odbila vse napade Severnoameričanov, ki so morali svoje v zadnjih dneh močno zbite oddelke izpopolniti s svežimi četami. Majhne krajevne vdore v prednje postojanke trdnjave smo zajeli. Sovražnikove krvne izgube so bile posebno visoke. Samo pred odsekem neke naše čete smo nasteli 150 sovražnikovih mrtvecev.

Pri pohodu po dolini Rhone proti severu so naše čete po načrtu prekoračile Lyon. Močne sovražnikove napade z vzhoda so naše bočne zaščitnice zavrle. Pri tem so uničile sovražnikov bataljon.

Zaščitne ladje so odbile v noči na 2. september v Rokavskem prelivu v ognju angleških daljnostrelnih topov številne napade sovražnikovih brzih čolnov in lovskih bombnikov. Pri tem so potopile sovražnikov čoln ter sestrelile 4 sovražnikove lovske bombnike. Eno ladjo smo izgubili, 2 nadaljnji pa sta bili poškodovani.

Po pettedenskih ogroženih bojih proti številni sovražnikovi premoči je podlegla junška mornariška baterija Ile de Cezembre pod vodstvom rezervnega nadporočnika mornariškega topništva Seussa sovražnikovi premoči, potem ko so neprestani letalski napadi in stalni topniški ogenj razbili tudi zadnje razpoložljivo orožje in postojanke.

V Italiji nadaljuje sovražnik z najmočnejšo uporabo topništva in oklopnikov svoje velenapade ob jadranski obali na širini 20 km. Posebno ogroženi so bili boji ob

obalni cesti severozapadno od Pesara. V boje je poseglo tudi sovražnikovo ladijsko topništvo. Z vzhodno vztrajnostjo so naše divizije tudi večeraj znova preprečile sovražniku, da bi prebil bojno črto. Uničili smo 55 sovražnikovih oklopnikov.

V južni in vzhodni Karpatih smo zavrnili ponovno silovite sovjetske napade. Na ostalem vzhodnem bojišču je prišlo le še severovzhodno Varšavo do večjih bojev. Vse sovjetske prebjalne poizkuse smo tu tudi večeraj preprečili in uničili 35 sovražnikovih oklopnikov.

Varšavsko staro mesto smo po silovitih bojih popolnoma očistili upornikov.

Borbeno letala so uničila pri napadih na neko rumunsko letališče 11 na tleh razmeščenih letal in velih hangar.

Sijajno so se borili

Führerjev glavni stan, 2. sept. K da našnjemu vojnemu poročilu javljajo dodatno:

Pri uspešnih obrambnih bojih severno-vzhodno od Varšave se je s svojo neomajno vztrajnostjo in z zanosnim protinapadi odlikoval 4. SS oklopniški zbor pod vodstvom SS Gruppenführerja Gilleja z SS oklopniškima divizijama »Totenkopf« in »Wiking« ter polrejenimi vojaškimi oddelki.

Na področju Tartuja se je v težavnem močevinem in gozdnem ozemlju v napadih in obrambi sijajno borila šaško-turška 87. pehotna divizija pod vodstvom generalnega poročnika von Strachowitza skupno s tremi estonskimi bataljoni.

V težkih bojih naših zaščitnic v dolini Rhone je 338. pehotna divizija s svojim sijajnim ravnanjem bistveno pripomogla k uspehu naših odmičnih pokretov.

„Zmage ne bomo izpustili iz rok“

Gdansk, 3. sept. O priliki pred 5 leti izvršene povratke gdanskega okrožja in zapadne Prusije v veliko Nemčijo, je bilo v Gdansk uzbujanje voditeljev stranke in države, na katerem je pozdravil Gauleiter Albert Forster državnega tajnika SS-Brigadeführerja dr. Wernerja Naumanna kot gubernika. Dr. Naumann se je bavil v svojem govoru z vzroki te vojne, s trenutnim položajem in nemškimi nadami v zmago. Med drugim je izjavil:

5 let že divja ta vojna, ki jo je povzročila Anglija. Naš narod je dosegel v teh petih letih zmage in poraze. Po petih letih ostrega boja pa mora svet vzeti na znanje nekatera dejstva, ki pomenijo strašno razočaranje za naše sovražnike.

1. Führerja ne more nič ločiti od nemškega naroda.

2. Nemški narod je narodno-socialisten ne le v srečnih, temveč tudi in to še tem bolj v nesrečnih dneh.

3. Ne bomo doživeli nobenega razočaranja s strani nemške domovine, ki vse žrtvuje v gotovosti naše zmage.

4. Ravno tako ne bo odpovedalo nemško bojišče. Ravno v teh tednih se bore nemški vojsaki, tako v Brestu ali Lorientu, navezani le sami nase. Bore se za čast, vzpodbujajo jih pa neomajna vera v našo končno zmago.

5. V Nemčiji ni nobene sile, nobenega stanu in nikogar, ki bi bil pripravljen, da bi se pogajal za kapitulacijo.

Potem ko je dr. Naumann postavil te ugotovitve o notranjem položaju v Nemčiji, se je obrnil k vojaškemu in političnemu položaju. Govoril je, da v sovražnem taboru računajo že sedaj z gotovo zmago v letošnji jeseni. »Motijo se, kakor so se že mnogokrat motili«, je zaključil dr. Naumann. »Borimo se pred mejami, borili se bomo na mejah in v primeru potrebe magari za mejami. Sovražnik naj ve, da bodo težave tem večje, čim bolj se bliža nemškimi mejam. Na vzhodu raste od dne do

dne globoko razširjen obrambni sistem od Amela do Karpatov. Tudi na zapadu koncentriramo naše sile na strateškem predpolju. Nove divizije prihajajo na bojišča in večajo odpor. Vsa Nemec bo branil sveta tla domovine do zadnje kaplje krvi.«

V svojem nadaljnjem govoru je govoril dr. Naumann o izgledih nemške borbe. V nekaj tednih bo izginilo iz Nemčije vse, česar ne potrebujemo za dosego končne zmage. Totalna vojna bo dala bojišču večje število novih divizij, milijoni novih delovnih sil pa bodo pomagali, da dobi bojišče orožje in strelivo v zadostni množini. Novo orožje pa nam bo zagotovilo tehnični naskok ter izzvalo preokret vojnih dogodkov.

Naši sovražniki, ki računajo s tem razvojem se bore sedaj ogroženo za naglo zmago. Dobro vedo, da bo trenutna nemška podrejenost trajala le še malo časa in zato se bore s časom kakor za stavo. Čas dela za nas, vsak teden, ki ga preživimo, nas dovaja bližje trenutku, ko se bodo pojavili novo orožje in ugodne posledice nemške totalne mobilizacije. »Naša ura prihaja«, je zaključil državni tajnik omahljivcem, ki pozabljajo sprico dnevnih dogodkov na nemške šanse za zmago. »Mi ne bomo izpustili zmage iz svojih rok!«

Dr. Naumann je na to govoril o razvoju, ki bo nastopil ob koncu vojne v sovražnikovem taboru. Prezgodnje nade se bodo umaknile globokemu razočaranju. Ta razvoj bo prikladal tudi nasprotja v sovražnikov tabor. Nesmiselnost boja bodo spoznali in to spoznanje bo dovedlo do izbruha napetosti v sovražnikovem taboru.

Ob koncu svojega govora je pohvalil dr. Naumann silno nemško bojno moralo. »Pod vodstvom stranke bo vztrajal nemški narod do zmage. Mi nismo kapitulirali, ko se je zdelo, da nas potlačijo sovražnikova premoč v gradu, in ne bomo podlegli, ko bomo mogli razviti zaradi totalne mobilizacije naše moči bolj ko kdaj prej.«

Na vzhodnem bojišču

Berlin, 3. sept. Boljševiška infiltracija rumunskega ozemlja se nadaljuje. V Dobruži in tudi na področju južno od Bukareste so osredotočili ob rumunski meji močne sile, vendar poročilo o tem, da bi bili mejo že prekoračili, doslej še niso potrdili. Nadaljuje se tudi boljševiški pritisk na karpatske prelaze. Z osredotočenimi napadi z vzhoda, juga in jugozapada bi boljševiki radi zasedli prelaz Oltov. Tu so utrpli najtežje izgube, vendar mečejo v boj vedno nove sile. Nemške čete so tudi večeraj uspešno obdržale svoje postojanke ob prelazih.

Sovjetski preskrbovalni promet na cestah preko prelazov, kakor tudi zbirališča čet, oklopnikov in kolon vozil na področjih Baltika in srednjega boljševskega odseka so bili v zadnjih dveh dneh cilji močnih napadov nemških bojnih letal. Nemška borbeno letala so zlasti v petek uspešno napadla sovjetske kolone, ki so poizkušale preko jugovzhodnih Karpatov vdreti na madžarsko ozemlje. Uničila so mnogo sovjetskega težkega orožja in sovjetskih vozil.

V ostalem so boljševiki le na področju severovzhodno od Varšave ob obeh straneh ceste Radzymin—Praga nadaljevali svoje napade. Najprej jim je uspelo, da so prodrli nekaj kilometrov dalje, vendar so jih nemški grenadirji s protisunkom ustavili in nato s sodelovanjem oklopniških oddelkov in napadalnih topov na vsej črti vrgli nazaj. Uničenih je bilo 47 sovjetskih oklopnikov.

Finsko vojno poročilo

Helinski, 3. sept. Sinočne finsko vojno poročilo pravi: Severnovzhodno od Ladogaške jezera smo na nekem odseku odbili sovražne ogledniške oddelke. Z ostalih bojišč ni nikakih posebnih poročil. Kylonas.

Terorističen napad na norveško mesto

Oslo, 3. sept. Norveški listi javljajo, da so izvedla boljševiška letala terorističen napad na norveško mesto Vardoe. To je bil izrazit teroristični napad proti civilnim ciljem, pri katerem je bilo poškodovano skoro vsaka hiša. Potem, ko so odvrgli teroristični letalci razstrelili in zažigale bombe, so s strojnimi obstreljevali gorečo mesto.

Šef ameriške vojne

Amsterdam, 3. sept. Angl. poročevalska služba javlja, da je prispel šef urada za ameriško vojno proizvodnjo Donald Nelson v Moskvo. Nelson se bo po razgovorih v Moskvi odpravil dalje na Kitajsko.

Nova vlada v Kanadi

Madrid, 3. sept. Po washingtonski vesti agencije EFE se je sestavila v Quebecu pod predsedstvom vodje stranke narodne zveze Maurica Duplessisa nova kanadska vlada. Stranka narodne zveze je dobila pri nedavnih kanadskih volitvah večino nad koalicijo laburistov in liberalcev.

Kratke vesti z vsega sveta

Washington, 3. sept. Roosevelt je izjavil: »Spriznati se moramo z mislijo, da nas najhujši boji še čakajo.«

Milan, 3. sept. Proces proti raznim italijanskim generalom, ki so bili v zvezi z dogodki 8. septembra preteklega leta, bo v drugi tretjini septembra.

Budimpešta, 3. sept. V starosti 61 let je umrl bivši madžarski minister za oskrbo štefan pl. Rossonsey.

Okrog ljubljanske nedelje

Ljubljana, 3. septembra.

Stopili smo čez prag šestega leta sedanjice vojne. Prav zadnji dnevi so nas bridko poudarili, kako resne case doživljamo: letalska vojna je planila na naša tla. Med ruševinami Borovnice so po trikratnem letalskem napadu obležale smrtno žrtve in mnogi ranjenci. Veliko, odkritosrčno je sočuvstvovanje poštene slovenske javnosti z vsemi, ki jih je tako nečloveško prizadel sovražni letalski terorizem. Povsod po Ljubljani pa je tudi zavel nov duh samoočrambe. Zato bo ponovno opozorilo ljubljanske policijske uprave gotovo imelo širok odmev in se bodo ljudje poslej zavarovali pred morebitnimi presenečenji iz zraka.

Kopalna sezona gre počasi v kraju. Suša, ki je pritiskala s pasjimi dnevi, je zdaj popustila. Pretekli petek zvečer se je pripravljal k siloviti nevihti. Po izredno vročem dnevu je na večer bila vsa severna stran Ljubljane zavešana z velikanskim črnim zagrinjalom. Neprestano je pobiskavalo, a tam izba Gradu je vzhajala luna v vsej svoji veličini.

Veter je vrtinčil prah, da je bilo mesto kakor v večerni megli. Nevihta pa se ni sprostila, bilo je samo nekaj poblehnega dežja, ki je komajda odpravil prah in dal zemlji okusiti malo moče, po kateri jo že tako dolgo žeja. Suša je zakrivila, da se je letina, ki je tako dolgo obetala, znatno poglobila. To ima svoj odmev tudi na ljubljanskem živilskem trgu, kjer je izbira manjša kakor prejšnje tedne.

Po sobotni ponovni vročini nam je šele nedeljsko jutro prineslo dežja. Vse kaže, da gremo naglo v jesen. Malo pred enajsto uro pa se je nad Ljubljano razvilala nevihta, kakršne že dolgo ni bilo. Zaplesal je pravičar orkan, ki je trgal opeke s streh in omet s sten ter pobil mnogo šip. Čez čas pa se je naliiv umiril in močno napojil zemljo.

Dejo na poljih in vrtovih se vsepovsod pridno nadaljuje. Naši vrtnarji se večer za večerom trudijo, da s škropljenjem osvetožujejo rast in spravijo iz zemlje, kolikor le more. Kmetje so pospravili otavo in so izredno zadovoljni. Otave je več kakor je bilo sena. V enem samem dnevu se je posušila in tako goveji živini ne bo primanjkovalo krme čez zimo. Ajda bo kmalu odcvetela. Prav zadnje dni so čebelarje sila pridne in se kar pretežno obložene vračajo pozno zvečer v panjove. Sada je zdaj dovolj na ljubljanskem trgu. Vseposvoda se opaža živahna skrb, da bi se družina oskrbela za zimo z različnimi pridelki. Prav posebno so bile zadnje dni oblegane prodajalne in stojnice, kjer se je delil krompir na nakaznice.

Solska mladina, ki je preživela počitnice največ ob vodovju in na soncu, je spočita in osvežena ter se pripravljala, da ponovno prestopi solski prag. Vpisovanje po zavodih je v teku. Že bo moral v šolo tudi tisti najmlajši rod, ki je komaj shodil, ko se je pričela sedanja vojna. Mnogo je mladine, ki sploh nima pojma, kakšno je življenje v mirni dobi. Čeprav je tudi sedanja vojna hudo prizadela mnoge družine in zahteva, da se marsičemu odrekamo, je vendar splošna sodbna, da je bilo pomanjkanje v prvi svetovni vojni v splošnem mnogo večje kakor je danes. In tako je tudi današnja mladina odpornejša in razmeroma bolj zadržana kakor je bila v prvi svetovni vojni.

Ljubljansko poulično življenje je sicer venomer zelo razgiban, vendar pa je zadnje dni nudilo povsem svojevrsno sliko. Zdelo se nam je, kakor da živimo v dobi, ko v Ljubljani še ni bilo tramvaja in avtomobilov. Zaradi preobremenjenosti in zaradi okvare so v mestni elektrarni potrebna popravila, ki jih naglo opravljajo. Ta čas pa se je morala ustaviti cestna železnica. Mnogo prebivalstva je bilo s tem prizadetega, saj je treba zgodaj v službo, opoldne in zvečer pa je tudi vsakdo rad čimprej doma. Prava sreča, da je Ljubljana tako kolearska. Sploh je obnovljeni kolearski promet zelo razbremenil tramvajski promet. Naj se Ljubljancem stare sorte in slabših živcev še tako jezimo na kolearske, zlasti na neugnano mladino, eno je treba priznati: Ljubljana brez koles ne more več živeti. Preveč se je razmahnila, da bi mogli ljudje tritati čas s peščenjem v predmestja, obenem pa je kolearskost postala vsakdanji sport ljubljanskega prebivalstva, mladega in starega. V vojnem času je kolearsčenje znotraj bloka še celo edino razvedrilo, ki združuje kar dve sportni panogi: izletništvo in telesno razgibanost.

Med kraji, ki so v sedanjem času in zlasti se v nedeljah od Ljubljancem najbolj obiskovani, je pokopališče pri Sv. Križu. Vojna, ki je zasekala tudi med naš rod, je zelo pomnožila grobove pri Sv. Križu. Pieteta Ljubljancem, ki je od nekaj zdelo velika, se je v sedanji vojni le še poglobila. Velikašnost pokopanih na Zalah za dnevi nudi kratko gostoljubje pokojnikom; skoraj ni dneva, da ne bi na Zalah bilo mrljica. Prav zadnji čas so se spet vrstili nekateri pretresljivi pogrebi; naj omenimo samo pokop žrtve brezumnega zločina v Stični in nekaterih smrtno zadetih iz Borovnice. A tudi drugače posega smrt prav kruto med ljubljanske družine. Pretekli teden je posebno hudo zamahnila in je bilo na Zalah več mrljic, kakor druge tedne.

Usoda je hotela, da sta počivali na Zalah istočasno dve soprogi slovenskih glasbenikov, ki sta bili tudi tovarišici v trpljenju. V vročem sobotnem popoldnevu je pomala na zadnji poti ga. Danica Rančigajeva, mati štirih komaj dorasajočih otrok, v mračnem nedeljskem popoldnevu pa ga. Jelica Hubadova vdova po mojstru slovenske pesmi. Mnogo vencev in krasnega cvetja v najprejstnejši izbiri, kolikor je nudi pozno poletje, je pričalo o velikem spoštovanju do obeh pokojnih. Še prav posebno pa je udeležba številnih pogrebov pokazala iskreno sočustvovanje, s prazdnimi družinami. V času ko ni travmaja, so se zbrali na Zalah pač res le tisti, ki so čutili srčno potrebo, da se na zadnji poti oddolžijo spominu obeh pokojnih, in teh je bilo presenetljivo mnogo. Zastopani so bili vsi stani, še prav posebno pa naš najvišji glasbeni zavod ter mnoge pevke in glasbene organizacije po številnih predstavnikih.

Posebno častna je seveda bila udeležba ljubljanskih dam, ki so za slovo prinesle toliko cvetja, da sta bili obe pokojnici odeti z njim. Tiho, a dostojanstveno je bilo zadnje slovo dveh blagih slovenskih žen in mater.

Grob se za grobem vrsti

V Ljubljani so umrli od 25. do 31. avgusta: Lap Marija, roj. Sivec, 81 let, posestnica, Rožna ulica 3; Grbec Franjo, 66 let, uslužbenec drž. žel. v pok., Kamniška ulica 46; Kirar Ivana, roj. Semeja, 76 let, vdova delavca, Vidovdanska 9; Windisch Vanda Erna, 6 let, hčerka domobranskega narednika, Predovičeva 32; Tomazič Marija, 24 let, bivša služkinja, Vidovdanska 9; Jenko Josipina, roj. Sega, 77 let, vdova sodnega sluga, Zvončičeva 10; Renčelj Frančišek, 55 let, zvrtničnik drž. žel. v pok., Poljedelska 12; Kovacic Peter, 52 let, pekovski mojster, Celovška 69; Oister Anton, 77 let, vlakovodja drž. žel. v pok., Devova ulica 5; Dravljak Zagar Miroslava, 31 let, hči delavke, Vidovdanska 9. — V ljubljanski bolnišnici so umrli: Kaledić Milutin, 29 let, uradnik, Kolodvorska 28; Sega Filipina, 35 let, žena dinarja, Prezid; Zevnik Anton, 67 let, javni notar, Trstenjakova 2; Kučić Srečko Zeljko, 23 let, dijak, Pot na Rakovo jelo 32; Kaki Amalija, 29 let, profesorica, Medvedova 5; Koss Alojzij, 72 let, železničar v pok., Japljeva 2; Faletič Adolf, 10 let, sin krojača, Velika colnarska 10; Žuškov Tomofej, 67 let, delavec, Ob Ljubljani 71; Trampus Antonija, roj. Zakrajšek, 77 let, žena železničarja v pok., Bohoričeva 16; Jerovšek Marija, roj. Kovač, 78 let, zasebnica, Korunova 14; Krpan Stanko, 9 let, sin zidarja, Bizovik 49; Rančigaj Danica, roj. Gregorin, 36 let, žena profesorja, Bleiweisova 21.

Kazni za kršitev draginjskih predpisov

Protidraginjski odsek uprave policije v Ljubljani je zaradi prekršitve protidraginjskih predpisov kaznoval v času od 1. do 31. avgusta t. l. naslednje:

Zaradi neoznačbe cen in prodaje vina ter drugega blaga po neodobrenih ali prečrpanih cenah:

Javornik Ivan, gostilničar, Skofljica 30, 1000 lir globe; Toni Franc, gostilničar, Rudnik 31, 1000 lir globe; Miklič Karel, hotelir, Cesta 300 let Ljubljane, 1000 lir globe; Kušar Vinko, privat. uradnik, Krekova ul. 7, 200 lir globe; 100 zavojčkov pralnega praška »Snežinka«; Gorkman Julijana, branjevka, Lepodvorska 3, 300 lir globe; Ziberna Marija, trgovka, Tržaška 5, 500 lir; Gros Karla, poslovodkinja, Herbersteinova 27, 500 lir; Mencinger Stefan, gostilničar, Smartinska 10, prijavljen drž. tožilstvu; Kožuh Marija, gospodinja, Erdnikova c. 22, 300 lir; Skrinjar Franciška, trg. s sadjem, Bohoričeva 28, 300 lir; Grošelj Marija, gostilničarka, Poljanska 7, 3000 lir; Turk Anton, gostilničar, Logatec št. 41; Sikeri Ivan, trg. s vinom, Logatec 10; Verlič Ivan, trg. s vinom, Logatec 10 (prijavljen okr. glavarstvu v Logatec); Benčina Marija, gostilničarka, Dev. M. v Polju 10, prijavljena okr. glavar. v Ljubljani; Gabrenja Ivana, gostilničarka, Rakek 7, prijavljena okr. glavar. v Logatec; Turšič Anton, gostilničar, Vrhnika; Stržinar Jakob, gostilničar, Vrhnika; Dimnik Jakob, gostilničar, D. M. v Polju 7; Drašler Drago, gostilničar, Vrhnika; Hren Franciška, gostilničarka, Verd 8; Gorjup Jože, trgovec, D. M. v Polju 116; Gradšek Danica, trgovka, Zalog 39, zaplemba 400 zav. »Snežinka«; Kromos Ivana, trgovka, Zalog 64 — vsi prijavljeni okr. glavar. v Ljubljani; Svičelj Ivan, gostilničar, Logatec 14, prijavljen okr. glavar. v Logatec; Mihelj Jožef, perica, Florjanska 32, 1000 lir globe in zaplemba 13 kg praln. praška; Kordić Mate, gostilničar, Vrhnika, pripravljene okr. glavar. v Ljubljani; Andolšek Stanislav, gost. l. n., Logatec 39, prijavljen okr. glavar. v Logatec; Murovec Marija, gostilničarka, Vrhnika; Jeršinovec Ivana, gostilničarka, Vrhnika; Šturm Pavel, avtoprevoznik, Vrhnika — vsi prijavljeni okr. glavar. v Ljubljani; Domicelj Maks, trgovec, Rakek 10, prijavljen okr. glavar. v Logatec; Kočevar Franc, gostilničar, Vrhnika, prijavljen okr. glavar. v Ljubljani; Rus Josipina, branjevka, Zaloska cesta 51, 1000 lir globe; Putrih Anton, gostilničar, Dolenska c. 6, 500 lir globe; Majerčič Adalbert, trg. potnik, Mandelčeva 1, 500 lir; Dovč Lucija, hči posestnika, Stožice 13, 500 lir; Grčar Avgust, trgovec, D. M. v Polju, prijavljen okr. glavar. v Ljubljani; Culiberg Mira, branjevka, Kolodvorska 34, prijavljena državn. tožilstvu; Grögl Roman, profesor, Cesta v Rožno dolino 14, posvarjen; Košuta Josip, trgovec, Trst, 1000 lir globe; Vodič Stanislav, trgovec, Vegova ul. 8, 300 lir; Engelman Albin, trgovec, Tavčarjeva 1, 1000 lir; Pogacnik Amalija, trgovka, Černetova 11, posvarjena; Kodrič Milan, delavec, Florjanska 34, 2000 lir globe; Ileršič Ludvik, trgovec, Rimska c. 13, 2000 lir; Kopic Jože, poštni uslužb., Tržaška c. 24, prij. drž. tožilstvu; Negode Ivan, gostilničar, Dol. Logatec, prij. okr. glavar. v Logatec; Hajrula Nurka, gospodinja, Pred Skofijo 15, 2000 lir globe; Menart Ivana, trgovka, Židovska 6, 500 lir; Koman Boris, poslovodja, Resljeva c. 3, posvarjen; Martinc Franja, trgovka, Dunajska c. 17, 1000 lir globe; Zanoškar Marija, branjevka, Rož. dol., Cesta II. 9, 500 lir; Rihter Rihard, Trstenjakova 3, priv. uradnik, 500 lir; Zupancič Franja, gospodinja, Zavogljje 4, prijavljena okr. glavar. v Ljubljani; Planinšek Ivana, gospodinja, Mandelčeva 15, 1000 lir globe; Kregar Dora, trgovka, Vodnikova c. 277, 2000 lir; Bajda Jera, gospodinja, Štepanja vas, 100 lir globe.

Zaradi tihotapstva mesa in prodaje na črni borzi:

Hrovat Vinko, Rakek, zaplemba 16.50 kg svinjine; Rus Anton, Kočevje, zaplemba 24.50 kg teletine; Seme Jožef, St. čna, zaplemba 12.30 kg govedine; Jagodice Franc, mes. mojster, Karunova 5, prijavljen drž. tožilstvu; Boc Franca, žel. mizar, Hrastje 17, 1500 lir globe, zaplemba 40 kg teletine; Neznani lastnik, zaplemba 16 kg teletine; Banko Helena, gostilničarka, Smartinska 3, 500 lir globe, zaplemba 7.50 kg govedine, 6.75 kg svinjine, 3 kg teletine; Krušič Servator, šofer, Costova ul. 5, 1000 lir globe, zaplemba 30.50 kg svinjine in 13.20 kg masti; Jamnik Anton, posestnik, Dobrovelje, 1000 lir globe, zaplemba 19 kg teletine.

Zaradi potrebe gostov z mesom ob prepovedanih dneh:

Mazi Josipina, restavratorka, Dol. Logatec.

Izjave madžarskega min. predsednika

Budimpešta, 8. sept. Novi madžarski min. predsednik gen. polkovnik vitez Geza Lakatos je podal večerj zvečer po radiu kratko izjavo madžarski javnosti. Min. predsednik je poudaril tri točke svojega sporeda: nadaljevanje vojne za obrambo meje, vzdrževanje notranjega mira in red, zagotovitev proizvodnje in kolikor mogoče povečanje proizvodnje. Med drugim je tudi izjavil, da stopa pred radio, da ukrene vse ukrepe, ki so potrebni sprčo sedanega madžarskega položaja. Predvsem je govoril o težkem položaju Sedmograške in odličnem zaizranju tamkajšnjega prebivalstva. Poudaril je, da se bo zgodilo vse, da se bodo branile madžarske meje. Razen na svoje lastne sile lahko zaupa Madžarska v nemško pomoč. Vsakega postenega Madžara je moral prevzeti vtis, da gre za njegov bit ali nebiti!

Budimpešta, 2. sept. Novi madžarski min. predsednik vitez Geza Lakatos je odposlal čb prevzemu svojih poslov prisrčne brzjavke Führerju, Duceju in japonskemu min. predsedniku. Tudi zunanji minister Henyey je odposlal pozdravne brzjavke nemškemu zunanjemu ministru Ribbentropu, japonskemu zunanjemu ministru Sigemicu in italijanskemu državnemu tajniku Mazzoliniju.

Seja madžarske vlade

Budimpešta, 3. sept. Pod predsedstvom ministrskega predsednika Lakatosa je imela nova vlada v petek sejo, ki je trajala osem ur. Vlada je sprejela uredbo o nadzorstvu nad cenami ter je odobrila imenovanje načelnika oddelka Feketa za vladnega komisarja za nadzorstvo cen. Nadalje je vlada sklenila, da bo izvedla ukrepe, ki so potrebni za uspešno nadaljevanje vojne.

tec, prijavljena ogr. glavar. v Logatec; Mihečič Franciška, gostilničarka, Vnanje gorice, 1000 lir globe.

Zaradi neprijave živine Prevodu:

Golob Marija, gospodinja, Tugomerjeva 19, 200 lir globe.

Zaradi nedovoljenega uvoza hrane, nakupe in prodaje racionalizirane blaga:

Dovč Marija, gospodinja, Jeličeva 9, zaplemba 46 kg krompirja; Fintar Ivana, gospodinja, Koseze 43, posvarjena, zaplemba 40 kg pšen. moke; Novak Marija, gospodinja, Stari trg 17, 500 lir globe, zaplemba 14 kg kvasa; Friežar Ivan, Velike Lašče 44, 33, zaplemba 33 kilogramov pšen. moke; Urbanec Stanislav, skladiščnik, Dunajska c., zaplemba 3 vreče soli, prijavljen drž. tožilstvu; Debevec Jožef, branjevka, Tolminska ul. 15, 3000 lir globe, zaplemba 79 jajc; Zajc Franc, šofer, Vrhnika, zaplemba 50 kg soli, prijavljen drž. tožilstvu; Vojnovič Tomo, industrijalec, Tržaška c. 4, 1000 lir globe; Marinko Jera, posestnica, Zin. gorice 17, 500 lir globe; Bartolj Jože, Grosuplje, zaplemba 20 kg ržene moke.

Zaradi pretiranega zaračunanja zasluska:

Pavlin Ivan, čevlj. mojster, Parmova 38, 500 lir globe.

Zaradi nepravilnega prejema živilskih in tobačnih nakaznic:

Ložič Marija, zasebnica, Gledališka 2, prijavljena drž. tožilstvu; Lutman Josipina, priv. uradnica, Medvedova 14-III, 1000 lir globe.

Zaradi nedovoljenega ali predpisom neustreznega izdelovanja mila:

Mehle Franc, mes. mojster, Zaloska c. 43, 2000 lir globe; Bitenc M., ind., Dev. M. v Polju, prijavljen drž. tožilstvu.

Zaradi prodaje zelenjave izven tržnega prostora:

Poženal Franciška, gospodinja, Ižanska c. 39; Dimnik Marija, pos. hči, Obrije 10; Srša Franciška, gospodinja, Obrije 6; Zavašnik Apolonija, gospodinja, Tomacevo 25; Slatnik Jožef, gospodinja, Stranska ul. 7, prijavljene mest. poglavarstvu v Ljubljani.

Zaradi odtegnitve sadja, zelenjave in drugega blaga javni prodaji:

Zevnik Katarina, branjevka, Ciril-Metodova 41; Bonša Ivana, lastnica mlekarne, Ciril-Metodova 69; Korsika Franja, Vrtača 3, trgovka, prijavljena drž. tožilstvu; Podobnik Franc, trgovec, Rudnik št. 123, zaplemba 200 kg »Snežinke« in 2 zavojca žg. g. Babšek Cecilija, Branjevka, Gospod. ul. 3, posvarjena; Urnankar Marija, delavka, Sp. Kašelj 38, posvarjena.

Zaradi tihotapstva in prodaje saharina:

Lozar Alfred, vrtnar, Gosposka ul. 9, zaplemba 126 papirnatih vrečic saharina, prijavljen finančni direktorju.

V Ljubljani, dne 31. avgusta 1944.

Upravnik policije: dr. Hacin.

„Čas je merodajen“

Stockholm, 3. sept. »Čas je merodajen«, Ta stavek se pojavlja poslednje dni vedno znova v poročilih ameriških vojnih dopisnikov v Eisenhowrovem glavnem stanu in v uvodnih angleških in ameriških listov. Eisenhower smatra očitno za potrebno, da nasprotuje v Angliji in Zedinjenih državah razširjenemu mnenju, da je vojna že odločena. Vojni dopisniki so dobili nalogo, da morajo v svojih poročilih zopet močnejše poudarjati, da se bodo najtežje boji šele pričeli. Vzrok za to spremembo v sovražniškem poročanju je v izjavljenju različnih Eisenhowrovih in Montgomeryjevih premikov v obliki klešč, s katerimi so hoteli obkoliti in uničiti glavno nemški čet v Franciji. Ti premiki v obliki klešč so se izjavili tako pri Falaisu kakor ob Seini. »Dokler se nam ne posreči, da odločno porazimo ali uničimo nemško vojsko na bojišču, ne moremo govoriti o nobeni zmagi.« pravijo v nemškem poročilu iz Zedinjenih držav. Razen tega pa je predvsem potrebno, da se izsliz zaželeno odločitev čim prej, kajti sedaj je odvisno vse od tega, da se prepriča Nemcem uporabiti nove sile.

Napad na Dubrovnik

Zagreb, 3. sept. Hrvatska poročevalska služba javlja, da so sovražni letalci pred dnevi z bombami in streljanimi napadli svetovno znano zgodovinsko mesto Dubrovnik s predmestji. Nastala je škoda na stanovskih hišah in kulturnih spomenikih.

Catroux generalni komisar v Severni Afriki

Amsterdam, 3. sept. Kakor javlja britanska poročevalska služba, je bil imenovan general Catroux za generalnega komisarja v Severni Afriki.

Cezembre brzjavlja: Zastava vihra!

Fri vojni mornarici, 2. sept. (P. K. — piše vojni poročevalec Eckerhard Hentz.) »Borba prekinjena — Cezembre se bori dalje. Von Alulock. To je bilo zadnje radijsko sporočilo, ki ga je poslal 17. avgusta ob 15. ur 37 minut poletnik trdnjave St. Malo, katerega junaška posadka je 3 tedne, odrezana od vseh zvez kljubovala ogorčenemu navalu daleko premočnih oblovalcev. Odločilnega pomena je bila v tej borbi podpora mornariškega topništva, ki je bilo na otoku »Ile de Cezembre«, ki leži pred pristaniščem. Pripomoglo je z neprekinjenim ognjem svojih težkih topov, ki so napravili vedno nove vrzeli v vrstah napadajočega sovražnika, ki so ga podpirali oklopniki, ter razbili v zadnjih dneh celo vrsto napadov ter omogočili 3 tedenski odpor trdnjave. Z viteškimi križcem, s katerim je Führer odklikoval poveljnika baterije, rezervnega nadpročnika Richarda Seussa, je odklikoval istočasno njegove hrabre tovariše.

Od takrat sta minila dva tedna, v katerih se je bojna črta vedno bolj oddaljevala in v katerih se je mornariška baterija na samotnem skalnem otoku pri St. Maloju še nadalje uveljavljala. Neumorno stoji mornariški topničarji sedaj kakor pred 5. tedni, ko se je pričel junaški boj za St. Malo, ob svojih težkih in lahkih topovih ter odbijajo z ekonomično potrošnjo streliva točo granat, ki jo bruhaajo na mali otok ameriške baterije, ki so komaj 2 morskimi milj oddaljene od otoka. Vedno znova odbijajo istočasno oddelke rušilcev, ki prihajajo z morske strani in ki obstreljujejo s svojimi ladijskimi topištvi 600 metrov dolgi otok. Ne nekaj tednov ni minul dan, da ne bi velike jate letal v vedno novih valovih priletela nad otok ter odvirale na ozko otoško področje svoj tovor bomb. Ne mine dan, da se ne bi strmo glavna letala strmoglavila na nemške baterije in jih letale ne bi v nizkem poletu obstreljevali s strojnimi. Toda Cezembre se bori dalje.

Ameriški poletnik na odseku St. Maloja je že davno izgubil potrpljenje. Ze 18. avgusta je poslal parlamentarca z zahtevo, da se posadka trdnjave uda, toda ta jo je junaško odklonila. Ze naslednjega dne se je pojavil drugi odposlanec v čolnu pred otokom in tudi ta se je vrnil, ne da bi kaj opravil. Ves besen je Američan zavezoval postritev napada, ojačanje topniškega ognja. Tovori bomb, ki so eksplodirali na čerh otoka, so postajali vedno večji. Kmalu je menil, da je bila s tem obstreljevanjem posadka omejena in zrela za predajo. Javno je za 3. avgust napovedal končnoveljavno uničenje baterije. Zvečer istega dne pa se je javila posadka Cezembra z radijsko vestjo, ki je kratka, lakonična: »Mi se držimo! Zastava vihra!« Pred tem pa je odrgel sovražnik na otok letake, ki so bili namenjeni »pozabljenim cezemberskim vojaka.

Nemška dekleta — letalske opazovalke

Letalske opazovalnice v Alpah so zasedene sedaj z ženskami. Nemška dekleta so s tem prevzela delo, ki so ga opravljali doslej vojaki. Podvorni in ponosi so letalske obveščevalce odgovorne za natančno nadzorovanje dolocenega zračnega prostora, njih vestno delo je potrebno, da more vodstvo ob bližanju sovražnih krdel pravočasno ukreniti vse potrebno za obrambo.

Značilen za letalske stražnice je opazovalni stolp. Zgradijo ga na nad lesenjačo, v kateri stanuje osebe. To je nekakšna bojna postojanka, kajti tu pod stekleno kupolo, ki omogoča razgled preko dežele in ozračja, se opravlja važno delo. Čim se pokaže kakšno letalo ali pa začuje ropot letalskih motorjev, usmeri pomočnica daljnogled v isto smer in opazuje. Uspehi sporoči telefonično letalski obveščevalni postaji. V primeru napada se osebe lahko spravi v zaščitni jarek zoper drobe in zračni pritisk. S svojim opazovalščem je letalska straža oko in uho dežele vsensokrog. Ni ga bistvenega dogodka, ki bi ga primerno ne zabeležila in izkoristila. Sovražni letalski oddelki se opazujejo glede višine, števila in tipa prav tako, kakor aparati, ki strmoglavijo v borbi ali posadke, ki se spuščajo s padali. Straža je z letalskimi stražami sosednih predelov v stalnem stiku. Neprestano strmeti v obzorje ni lahko delo, zato se dekleta vsako uro izmenjavajo. Tiste, ki nimajo službe, so zaposlene spodaj na svoj način. De la ne pripravljuje. Tu je treba pripraviti jed, za kar

komu. Zasmehovanje je bil edini odgovor mornariških topničarjev. Le-ti so vedeli prav dobro, da gleda nanje domovina in da bo njihovo nadaljanje vztrajanje doprineslo svoj delež k mogočni borbi njihovih tovarišev.

In da niso pozabljeni, kakor je trdil sovražnik, so doživeli pred nekaj dnevi, ko jim je pripeljal hrano neki čoln vojne mornarice, ki mu je uspelo, da se je prebil skozi obroč rušilcev in brzih bojnih čolnov. Pripeljal jim je tudi strelivo, gorivo, sanitetni material in zdravila. Veselje in navdušenje vlada med posadko in se bolj junaško, kot doslej zro močje v bodoče borbe.

Vedno srdečiji pa je postal sovražnikov topniški ogenj, obstreljevanje z mornar iz zraka. In se enkrat je poizkusil ameriški poletnik s pogojanji. Popoldne 28. avgusta je prišel v tretje odposlane poveljnika, ki je tokrat z grožnjami zahteval predajo. Zopet je odklonil nadpročnik Seuss v imenu svojih tovarišev njegovo zahtevo. Medtem pa je sovražni ogenj izredno narastel. Če je sovražnik do tega dne obstreljeval otok dnevno s 300 granatami, je padlo 29. avgusta na otok nič manj kot 1800 granat.

Neprekinjeno vidijo hrabri vojaki skozi line svojih bunkerjev bliske topovskih cevi na kopnem in brez prestanka pokajo granate na skalnih čerh malega otoka, katerega skalnata tla dobro ščitijo posadko ter le direktni zadetki ji lahko povzročijo kako škodo. S preostalih 194 milimetriski topovi, katerih so imeli v začetku bojev 6, odgovarjajo topničarji na sovražnikov ogenj, pri katerem sodelujejo z morske strani številni rušilci, ki pa so bili že mnogokrat prisiljeni k umiku. Neprestano streljajo maloštevilni protiletalski topovi na bombnike, ki so v zadnjih dneh odvirali na otok dnevno preko 400 bomb. Cela revija modernega orožja pa ni mogla zlomiti junaškega poguma branilcev, ki so prisegli v veri v smisel in pomen svojega vztrajanja, da nadaljujejo odpor do zadnjega moža.

Sovražnik se trudi z vsemi sredstvi, da bi uničil ta nemški branik pred St. Maloju, ki mu, kakor je že sam priznal, ne dopušča uporabe pristanišča za preskrbovalni promet. Ze nekaj tednov obstreljuje otok s težkimi in srednjimi baterijami, ki bi jih na drugih mestih lahko dobro uporabili. Ze nekaj tednov mora vsak dan poslati večje število bombnikov nad Cezembre, namesto da bi jih uporabil na bojišču. Pomorske bojne sile vseh vrst so stalno zaposlene z nadzorovanjem morskega področja otoka, ter jih drugje ne morejo uporabiti. Junaška cezemberska posadka pod izvrstnim vodstvom svojega poveljnika dodaja sovražniku novo uganiko o morali nemškega vojaka, o kateri je menil, da je na koncu petega vojnega leta zlomljena, ki pa je vendar na pragu šestega vojnega leta v odločni borbi neomajna.

je na razpolago majhna peč; prostore v lesenjači, spalnico, kuhinjo, izbo je treba držati stalno v redu; nega zahteva tudi zlenjadni vrtiček. A če drugega dela ni, se vseden piše, bere ali šiva. V primernem vremenu se zunaj na trati razprostere odeja in privošči si sončno kopel. Samo ob sobi umivno, da ne zamudi nobene priložnosti za plavanje ali veslanje, če ti je dana. Tudi sprehodi v čudovito gorsko naravo predstavljajo svojevrsno doživetje.

Dekleta so si okrog opazovališča ustvarila majhno kraljestvo reda in snage. S svojo višjo pomočnico sestavljajo nekakšno družinsko skupnost, v kateri ima vsak člen svoje pravice in dolžnosti. Človek se tu neposredno udeležuje dogodkov sveta, a je vendar daleč od njegovega prometa.

Prostori so urejeni preprosto, a z okusom. Pred okni so zastori, slike krasijo stene, na mizi stoje sveče cvetice. Tu visijo jeklene čelade in plinske maske, tam je deska z modeliranim letalom, na tretjem mestu govori spet načelno povelje o vedenju med letalskim alarmom. Sredi enakomernih nalog potekajo dnevi in tedni. S posebnim veseljem pričakujejo dekleta pošte. Misli so pogosto pri domaćih, pri starših v tovari, pri bratih na bojišču, pri sestrah v delovni službi. Letalske obveščevalke se svojih dolžnosti zavedajo in vedo, da je njih služba, če je toliko in toliko vojakov postalo prostih za nastop na fronti.

(Vojni poročevalec Hans Chrobot)

Oddajniška skupina Jadransko Primorje RADIO LJUBLJANA

PONEDELJEK, 4. SEPTEMBRA
7.00—7.10 Poročila v nemščini 7.10—9.00 Jutranji pozdrav; vmes od 7.30—7.40 poročila v slovenščini 9.00—9.10 Poročila v nemščini 12.00—12.30 Popoldanski koncert 12.30—12.45 Poročila v nemščini in slovenščini, napoved sporeda 12.45—14.00 Salonski odskoder vodi A. Dermalj 14.00 do 14.15 Poročila v nemščini 14.15—15.00 Prenos osrednjega nemškega sporeda: Glasbeno kratkočasje 17.00—17.15 Poročila v nemščini in slovenščini 17.15—18.30 Prenos osrednjega nemškega sporeda: Pisano polje, dalj židane volje 18.30—18.45 Glasbeni medigra 18.45—19.00 Segave besede

Strnimo vse svoje sile v neomajno enoto

Prezidentov govor pionirjem protikomunističnega odpora na Notranjskem

Preteklo nedeljo so se zgrinile množice z Notranjskega v Rovte, ki so bile pred dvema letoma prve, ki so se dvignile k oboroženemu odporu proti komunistom. Na velikem zborovanju je spregovoril notranjskim protikomunističnim pionirjem navdušeno pozdravljeni prezident general Rupnik, ki je v svoji izjavi, ki naj bodo kazipot vsemu slovenskemu ljudstvu, zašel sledeče programatično važne misli:

Slovenci, Slovenke! Rovtarski možje, žene, fantje in dekleta! Tudi Rovtari na tem lepem koščku slovenske zemlje so pravčasno spoznali stranpoti in prepad, do katerih je prikolovratil slovenski narod. Rovtari so bili med prvimi, ki so se zoperstavili satanski igri boljševikov, kateri so se spretno skrivali pod »osvobodilno« fronto. Zagrabil so za orožje in udarili po tobovskih, kjer koli so jih pač v tem okolišču dobili. Gladko so odbili vse roparske napade na Rovte, in si tako ohranili mir in varnost.

Rovtari, s tem ste si pridobili zaslugi tudi za ostalo našo ljubljeno domovino. S tem ste dokazali, da so vaša domovinska čustva in ljubezen do grude in naroda močnejša kot židovski vplivi, ki so prihajali preko dela našega izobraženstva tudi k vam. Sedaj pač lahko presodite, kakšnega pomena je zvestoba domači grudi in rojakom. Naša gruda je zrasla našim prednikom, ki jih je usoda pred poldrugim tisočletjem postavila sem, prav v srce. Ko pa nas je Bog postavil sem, nam je naložil tudi naloge, ki jo je določil vsem narodom, katerim je namenil lastno domovino. Ta božja zapoved nam nalaga, da ne gujemo in gojimo svojo domačo grudo in vse, kar na njej biva. Z vsa pazljivostjo se moramo posvečati ljudem, a tudi živalim in rastlinam, ki jim služijo. Ta zvestoba pa zahteva tudi odpovedi in hrabro stiskanje zob v zaupanju v Vsemogočnega, ki mu je naš narod zaradi vernosti in vdanosti v mučeniškem trpljenju posvečen. Vsak narod ima svoj značaj in svojemu značaju odgovarjajočo nalogo, ki jo mora izpolniti. Slovenci, storimo vse, da bomo p. z. zgodovino stali kot narod, ki se zaveda svoje dolžnosti in časti!

Del človeštva, ki biva v naši domovini, so naši rojaki, ker pripadajo našemu narodu, naši ožji slovenski družini. Nikakor nam ne smemo pozabiti, da prav tako vsi skupaj tvorimo širšo evropsko domovino. Zato štejemo ki širši evropski družini tudi pripadnike drugih narodov, ki bivajo pri nas. In prav tako kot že po svoji prirojeni, nagnosti lastnosti želimo, da bi se vsi pri nas dobro počutili, upravičeno želimo, da bi se naši ljudje v Nemčiji, Italiji, na Hrvaškem in drugje prav tako počutili.

Ker pripadamo evropski družini narodov, nas mora prav ista skrb, ki nas navdaja za naše rojake, navdajati tudi za naše evropske sorodnike. Prav tako, kakor se borimo in skrbimo za ljudi in vse, kar je njihovega, v naši ožji domovini, moramo v borbi za nas same skrbeti in se boriti tudi za našo širšo evropsko domovino. Zakaj dejstvo je, da brez protiboljševiške Evrope tudi naša domovina ne bo, kakor

si jo želimo. Brez protiboljševiške Evrope tudi naš narod ne bo takšen, kakor ga je v svojih načrtih zasnovala Previdnost.

Prav tako kot ima naša majhna domovina smrtnega sovražnika žida v ofarski podobi, ki nas je zapeljal in zastupil, da se med seboj mesarimo, ima tudi ostala Evropa istega sovražnika, ki hoče vse krščansko človeštvo ponižati na stopnjo brezdušnih in brezbožnih sužnjev žid in pekla. Zato pa je treba strniti vse sile, da se mu kot narod — in to kot enoten in discipliniran narod — brez vseh postranskih namenov in želja zoperstavimo. Če namreč ne bomo postopali tako, ne bo nič več naša last, ampak bomo zaigrali svoje največje dobrine. Ne bomo imeli domovine, ki nam je v tak ponos, nehali bomo obstojati kot narod. Boljševizem bo raztrgal družine, može bo ločil od žena, starše od otrok, rojake bo razgnal, jih pomešal z drugimi narodi, s črni, rumeno raso in nas bo kot delovno živino z bičem nagnal v sibirске gozdove, rudnike in tovarne.

Najhujša vojna vseh časov se bje sedaj za Evropo, za našo širšo domovino. Prav večer smo imeli priložnost prvič okusiti grozote razdejanja, ki ga sejejo boljševiški pomočniki na našo častljivo mater Evropo. Hudo nas je prizadelo, toda marsikoga bo menda tudi spametovalo. Naša dolžnost je, da svojo narodno skupnost spričemo vsega, kar nas v bodočnosti še utegne zadeti, se bolj strnimo, da bomo kot pravi rojaki znali v vsakem trpljenju biti med seboj bratje, ki si pomagajo k rešitvi in vstajanju. Prav tako pa se obrača naš gnus proti vsem, ki s svojim divjanjem podpirajo zločinski boljševizem, za kar morajo doprinesati svoj visoki davek otroci in žene naše krščanske celine. Toda verujemo v neskončnega Boga, ki bo naklonil vso svojo pomoč zdravim silam Evrope, da bo satanski naklep žida, kateri je naščuval evropske narode drugega proti drugemu, propadel. Če ima zgodovina narodov še kakšen smisel, boljševiška zverina mora navzlic pomoči židovstvu zapisanih pomočnikov prej ali slej poginiti, da bodo evropski narodi zopet zaživel svoje življenje, ki jim ga je namenila Previdnost.

V tej borbi sta Nemčija in nemški vojak prva borca za Evropo. Ta dva in z njo združene zdrave evropske sile se nikoli ne bodo pustile premagati od židov in njihovih pomočnikov, ampak jih bo stiska in grozeča nevarnost samo zbližala za bodoče ustvarjanje v miru in redu. Ta zmaga pa bo tem prej izvojevana, čim prej bodo narodi izpolnili svojo evropsko in človeško dolžnost in dali vse svoje razpoložljive sile na razpolago za boj proti silam boljševiškega pekla. V tem skrajnem trenutku je torej tudi naša dolžnost, da strnemo vse svoje sile v neomajno enoto, v slovenskem domobranstvu in se tako v vrstah domobranstva kot krepka celota borimo za slovenski prostorček v protiboljševiški Evropi, v čemer so obsežne vse naše želje za rastjo. Le v taki borbi se bomo rešili grozečega židovskega suženjstva in priborili lepšo bodočnost za naš narod in domovino.

vlado. Po izkušnjah preteklih dveh mesecev prihaja do bridkega spoznanja, da se z udarom angloameriških vojsk na evropsko celino vojna ni oddaljila od Anglije, nego da se je nasprotno naselila na samem otoku, kjer so se zadnje čase vživel že skoraj v čisto mirovne prilike.

Angleški listi, ki so pisali prve dni obstrlejanja z letimi bombami kot »obletavanju neprijetnih hroščev«, postajajo v svojih poročilih in razmišljanjih vedno bolj resni in zaskrbljeni. »News Interview« opozarja pod naslovom: »Ne podcenjuje V 1« svoje čitatelje, da so posledice obstrlejanja z letimi bombami dosti hujše, kakor si predstavljajo to povprečni angleški državljani. List pravi dalje, da je »V 1« postavil angleško in ameriško letalstvo pred celo vsto novih in skoraj neresljivih nalog. Dobrišen del tega letalstva je moralo zavezniško vojno vodstvo določiti za obrambo Anglije in za bombardiranje dozdnevni odletišč letališč bomb. In to ravno v času, ko je sedelovanje vsakega letala lahko ravno odločilno za nadaljnji potek operacij v Franciji.

Znana londonska revija »Cavalade« spominja na dvome, s katerimi so sprejeli v prvi svetovni vojni uvedbo novega orožja v obliki tankov, ki pa so povzročili palagoma temeljit preobrat vojaškega položaja. List vprašuje, da li ne bodo v dobletnem času posledice obstrlejanja z »V 1« prav tako dalekosežne, kakor so bile po uvedbi tankov. »News Chronicle« napoveduje Londončanom še nova strašnejša orožja, kakor je »V 1« in svetu vsem, ki niso primorani bivati v Londonu, naj ga čim prej zapustijo. Po mnenju tega lista smo se daleč od zaključne faze sedanje vojne in se nahajamo le sredi vrtovalne dirke med zavezniško taktiko brzih akcij, izsiljeno po prilikah, in med uspehi tihga, a tem bolj za zavezniško nevarnega dela nemških znanstvenikov.

»Daily Mail« prerokuje Angliji še težke preizkušnje. Prav tako črnogled je »Daily Express«, ki opozarja na izjavo notranjega ministra Morrisona, da strokovnjaki še vedno niso našli nobenega uspešnega protisredstva za obrambo pred »V 1«. Elino, ki je bilo mogoče storiti, je bila spopolnitev svarilne službe, ki jo pa tudi šele preizkušajo. Morrisson je po pa tudi šele preizkušajo. Morrisson je po pa tudi priznal v parlamentu, da mu je znana o »V 1« cela vrsta strašnih podrobnosti. Zato moramo biti pripravljeni na vse možnosti.

O »V 1« razpravljajo obširno tudi v ameriškem tisku. V »New York Times«

je objavil izumitelj lokalne naprave za bombardiranje v temi in megli članek, v katerem pravi med drugim: »Leteče bombe bodo po svojih posledicah prav tako revolucionarno dejanje na polju vojne tehnike, kakor je bil izum letal. Temu izumu pripada bodočnost. Z njim so postavljena na dnevni red čisto nova vojaška in politična vprašanja. Država, ki je lastnica takega izuma, je nadmočna nad vsemi ostalimi.« Po informacijah ameriških listov je pripisati ravno delovanje letališč bomb pospešeni tempo anglo-ameriških vojni operacij v Normandiji in Bretaniji. Ta sistem sioni na načelu, da je treba vsakih 24 ur izmenjati vse ameriške čete, ki se nahajajo v prvi vojni črti, in sproti nadomeščati vse izgube na mostu in v vojni gredivni rezervni. Veliko vprašanje je, v koliko bodo mogli Američani zadržati ta sistem, s katerim so res dosegli gotove taktične uspehe v Normandiji in Bretaniji. Vsekakor zahteva velike razpoložljive rezerve moštva in ogromen prevoznik park. Američani polagajo na Mac Nairojev sistem bliskovite vojne velike nade.

Medtem pa čas beži in pol udarci eksplozij se neprestano tresejo temelji Londona in vsega ozemlja Južne Anglije. Je to ozemlje, kjer prebiva 20. odstotkov vsega angleškega prebivalstva. Na njem je osredotočen velik del angleške vojne industrije, saj leži četrtina vseh angleških oboroževalnih podjetij na teritoriji Velikega Londona, kjer izdelujejo tudi dobro petino vseh angleških letal. Nič manj pomembne niso za angleško vojsko londonske kemične in avtomobilske tovarne. London je pa tudi sedež angleške strojne industrije ter središče proizvodnje optičnih in finomehaničnih premetov. Prestolnica je povrh še center vsega angleškega železniškega prometa in razpolaga s 15. velikimi tovornimi kolodvorji. Londonska luka pa sprejema nad 40 odstotkov vsega angleškega uvoza.

Vojaško najbolj važni mesti v Južni Angliji sta vojna luka angleške vojne mornarice Portsmouth in Southampton, ki je sedež velikih letalskih tovarn in ladjedelnice. V Portsmouthu pa je cela vrsta pomembnih kemičnih tovarn in velikih valjnih minov, ki zalagajo z moko večino angleškega prebivalstva in krijejo tudi potrebe angleške vojske in mornarice.

**Poravnaj čim prej
zapostalo naročnino!**

Slabost in slepota balkanskih kronanih glav

Narodi v napetem balkanskem ozračju si morajo sami pomagati

Nemško vojno poročilo kaže, kako so se fronte zaradi izdajstva rumunskega kralja še premikali ob Prutu in Seretu in kako prodirajo sovjetske motorizirane sile vse globlje v deželo. Ob tej uri bi se morala izdajaskemu kralju že oglašati vest, če ima še v sebi kaj čuta časti in če je v stanu, da spozna polni obseg sovjetskih kapitulacijskih pogojev.

Moskovska brzojavna agentura »Tass« je objavila pogoje premirja, ki jih je v aprilu 1944 sporočila maršalu Antonescuju in ki so razpršila poslednje dvome usodnih nasledkov boljševiške invazije — Besarabija in Bukovina pripadajata takoj Sovjetski zvezi. Vso deželo zasedajo boljševiške čete, ki jim je zagotovljena absolutna svoboda gibanja. Rumunske čete pa so obvezane, da prenesejo ob strani Sovjetov borbe in vojsko na Ogrsko.

Kakor je bilo pričakovati, je maršal Antonescu odklonil moskovski diktat, ki naličuje popolni ter brezpogojni predaji dežele sovražniku. Za kralja Mihalea pa ni bil nobeden teh pogojev dovolj nečasten, da ga ne bi sprejel, če tudi je za njim stoječa dvorna klika gotovo spoznala, da bo takoj sledila zasedba Rumunije po sovjetih in da ni za Moskvo nobene obveznosti, da bi zemljo zopet zapustila.

Najhujši časi turškega vladstva, ko je Rumunovo življenje viselo na nit, se bodo zopet vrnil. Toda ni še tako gotovo, če bo Moskva danes zadovoljna s tem, kar je terjala v aprilu. V izdajalskih dvornih krogih so morebiti bili mnenja, da so aprilski pogoji še danes veljavni. Toda temu niso pritrili sovjeti z nobeno besedo, tudi ne v omenjenem sporočilu »Tassa«. Praktično je Mihael brezpogojno kapituliral.

Tudi jugoslovanski kralj Peter v Londonu je opustil vsak nadaljnji diplomatski odpor proti Kremlju. Potem, ko je

njegov »vladni šef« priznal Titu vrhovno poveljstvo in ko je tolovajskega voditelja sočasno legitimiral kot vladnega šefa bodoče Jugoslavije, je bil »s kraljevim odlokom« general Mihajlovič odstavljen. Od leta 1942, je bil vojni minister in vrhovni poveljnik srbske uporniške vojske. Danes pa ga je dom Karagorjevičev izkrcal brez zahvale — tako je zaukazala Moskva.

Vsi ti dogodki morajo biti narodom jugovzhodne Evrope, ki so se zavarovali pred navalom sovjetov, resno svarilo, ker jim pretijo sicer kaotične prilike, ki so bile že preje za Balkan tako značilne. Emigrantski Grki v Londonu in Kairu menijo, da lahko postavljajo svoje zahteve, seveda v prvi vrsti napram Bolgariji. Terjajo zasedbo Bolgarije, reparacije ter izročitev bolgarskih pokrajin do Rodopskih gorskih prehodov.

Zelje se prehitujejo, napeta nervoznost se množi, toda v ospredju zanimanja so zopet emigrantski Čehi, ki so poslali novo delegacijo v Moskvo, ki naj si izpusti navedena navodila. Trenutno je ta delegacija še parlamentarno sestavljena s komunisti, socialisti, agrarci in Beneševci. Toda v bistvu gre le za boljševike, za izkoreninjene begunce, ki živijo od tega, da bi Evropa postala boljševiče, če že ne more takoj postati sovjetska last.

Vzdusje na Balkanu je danes prenapolnjeno z napetim pričakovanjem. V ten volni fazi se odloča, če hočejo podonavski narodi ostati še v evropskem svetu, ali pa hočejo zopet pod azijsko knuto. Mali balkanski kralji nimajo formata, da bi rešili svoje narode. Ob Petru in Mihaleu se kaže, da ravno kronane glave slabotno in slepo. Zaradi tega si morajo posamezne skupine same pomagati, da obvarujejo svoja ljudstva pred tem, da bi se zopet znašla pod mongolskim jarmom. — (»Kärntner Zeitung«)

V razdobju prvih dveh poizkusov kmetijske kolektivizacije je bil »kulak« razredni sovražnik št. 1. Sedaj pa, ko je domala že vsa kmetijska zemlja kolektivizirana »kulakov«, enostavno ne more več biti. Kdo je sedaj »razredni sovražnik« na sovjetskem podeželju?

Novi razredni sovražnik je še bolj nejasno označen kot njegov prednik »kulak«, ki so ga označevali po socialno-gospodarskih vidikih. Novi »razredni sovražnik« je namreč režimu sovražen po mišljenju. Mišljenje pa je seveda mogoče poljubno tolmačiti. Tudi v obratu, kjer bi slučajno bili sami stranki vdani ljudje, mora »politični vodja« ustvariti »aktiv« in ga izigrati proti namišljenim »elementom«. Če bi namreč javil, da v njegovem obratu ni »slabihi« elementov, bi se to tolmačilo kot »pomanjkanje razredne zavesti«. Po učno je, kar pravi o »političnem pomenu kmetijskega dela« oče označenega sistema »aktiv« komisar Kaganovič: »Tehnika je tesno združena s politiko, če se na pr. pri oranju zagreši napaka, bi mogel kdo misliti, da to nima nikake zveze s politiko. Toda slabo je orano, ker sede na traktorju kmetje, ki nalašč ali zaradi zločinškega zadržanja nekaterih nezanesljivih elementov motijo kolektivno delo.«

Zaradi kolektivizacije kmetijske zemlje in njenega obdelovanja se je »slabo in površno« kmetijsko delo pričelo presojati kot prestopke proti »interesom države«, kot »sabotaža« in »protirevolucija«. V kolektivizirano kmetijstvo je bilo uvedeno neke vrste trajno obsedno stanje.

Po novih kazenskih dohodilih se »slabo izkoriščanje zemlje« na splošno kaznuje kot »kvarjenje državne zemlje« (»porča zemlje«). V tej kazensko pravni luči je razvidna daljnosežnost posledice kmetijske kolektivizacije. Nova uredba pa poleg tega pušča proste roke samovoljnemu razlaganju dejanskega stanja in uporabljanju strogih sankcij. Popolnoma od vsakokratne presoje krajevnih činiteljev je odvisno, ali je na pr. vodnik traktorja »namerno« ali »nenamerno« pokvaril traktor itd. To pa seveda ni brez pomena, kajti tudi najneznatnejše primere »poškodovanja državne zemlje« in »spodružljive lastnine« je v smislu zakonskih določil mogoče kaznovati z ustrejitvijo.

Ne le iz opisanih razmer na kolektiviziranim sovjetskem podeželju, tudi po sami naravni logiki stvari lahko sklepamo, da ruski kmet po svoji duševnosti nikakor še ni kolektiviziran, če prav je gmotno in negmotno okolje, ki je tekom stesnitj sooblikovalo njegov kmetijski lik, nasilno odpravljeno. Ni videti, da bi dialektika Marxovega materializma, ojačena z vsemi razpoložljivimi sredstvi oblastvene sile uspeša, da iz nenkdanega ruskega kmeta, preustroji sovjetskega »obhobznika«.

Glavni vzroki očitnega neuspeha sovjetske kmetijske kolektivizacije so predvsem trije in so dokaj priprosti:

Kolektivizacija (praktično podržavljanje) se upira kmetovi naravi. Zato je produktivnost njegovega dela pač manjša. Prepričevalno to dokazuje dejstvo, da so se rezultati posebno glede živine raje znatno izboljšali, čim so bili kolhozi reformirani v smeri večje individualizacije (povečana možnost družinskega gospodarjenja »okoli hiše« itd.). Sovjetsko kolektivizirano kmetijstvo je kmetijstvo »Gospolnas«, t. j. okrožnik, povelj, spreminjalnih povelj itd. Vodje sovjetskih kmetijskih obratov niso kmetje, temveč uradniki, ki jih določi stranka. Vsi drugi so podrejeni uslužbenci, za katere morajo v državno načrtmno ustrojiti praktično hočeš nočeš veljati načela prisilnega dela. Kolhoznikom ostane malo pridelka: glavno zahteva zase država. To seveda ni vzpodbudno.

Podoba je, da so to glavni vzroki slabega donosa kolektiviziranega kmetijstva, vzroki, ki so lastni sedanji sovjetski kmetijski strukturi sami.

Sodoma in Gomora

Iz Barija poročajo, da je prispel takjaki znani ameriški boksar zamorec Joe Louis. Prirejal bo boksarske večere in bo, »kakor v triumfu«, potoval po Italiji. V Rimu pa so prispeli prvi sovjetski filmi, ki jih bodo vrtili po rimskih kinogledališčih. V ozadju pa so težke stvari, ki tlačijo italijanski narod v zasedenem delu Italije.

Rim je bil prva evropska prestolnica, ki so jo zavezniški zasedli. Z vikom in krikom so razglašali po vsem svetu, da je to dobro znamenje. Toda ta krik je kmalu utihnil. Sledila je iztreženost. Posebno razočaranje čutiljo v Vatikanu, kjer so zelo razočarani zaradi sprememb in doživljal, ki so nastopile po zasedbi Rima po zavezniških četah. To razočaranje je izrazil papež Pij XII. ob svojih razgovorih z Rooseveltovim opolnomočencem Taylorjem, De Gaullem, ameriškim kardinalom Spellmanom in vladnim predsednikom Bonomi. Tem, Tri šibe božje so izkazale Rim: lakota, zločin in okuženja.

»Rim je postal Sodoma in Gomora« — tako je dejal papež v navzočnosti italijanskega vladnega predsednika Bonomija ter je zaprosil v korist rimskega ugleda za takojšnjo pomoč. Toda gospod Bonomi ni več gospodar v Rimu in njegove želje ne so upoštevajo. Aleksander in Clark, ki sta bila o tej želji obveščena, sta cinčno pripomnila: »Sedaj je vojna in naši vojaki, ki dnevno zro smrti v oči, ne prihajajo v Rim samo zato, da bi prisostvovali mašam.«

Roparski napadi, tatvine, nočna streljanja po raznih beznicah med vojaki in domaćini, so navzlic vsemu na dnevnem redu.

Po znaku alarma je prepovedano gledati skozi okna, postajati po balkonih, dvoriščih in vežah.

Ne pozabite vzeti v zaklonske odeje, ker je prostor hladen in je potrebno včasih prebiti v njem precej časa.

Držite se navodil službojočega organa! S tem, da si ga prevaril, ko te je napotil v zaklonske, pa si mu za trbhom ušel, nisi škodoval njemu, pač pa se lahko zgodi, da sebi.

Nepametni so oni, ki se smejejo tistim, ki se vestno drže navodil za zaščito pred letalskimi napadi, ter se ravno njim lahko zgodi, da bodo bridko obžalovali svojo neumestno junaštvo in vsevednost.

Kako se boš obvaroval mraza, ki prihaja iz betonskih tal v zaklonskih? Izoliraj ga na ta način, da na tla položimo par plasti časopisnega papirja, preko tega pa stare preproge, linolej, desko ali podobno.

Bridka zmeta o obletavanju neprijetnih hroščev

»News Chronicle« napoveduje Londončanom še nova, strašnejša orožja

Pozornost svetovne javnosti je še zmerom posvečena nepretrganemu maščevalnemu ognju novega nemškega povračilnega orožja »V 1«, ki načrtno ruši noč in dan prestolnico britanskega imperija. — Ozadje tega prvega nemškega povračilnega orožja je še zmerom zavito v tančico vojaške tajnosti. Po raznih angleških priznanjih se angleškimi strokovnjakom doslej še zmerom ni posrečilo dobiti v roke niti ene neeksplozivne letišče bombe, kljub visokim denarnim nagradam, ki jih je razpisala v ta namen angleška vlada.

O »V 1« je do sedaj znano bore malo. Gotovo je, da leti brez posadke in da je silno spretno sestavljena kombinacija rakete in z daljave vodljive letišče bombe, ki predstavlja ogromen prihranek na delovnem času, gradivni in pogonskem ma-

terialu. Za odstrlejanje letišč bomb je potrebno zelo majhno število izvežbanega osebja. Odstrlejšča je mogoče zelo hitro menjati iz kraja v kraj. Letišče bombe niso s seboj samo toliko pogonskega goriva, kolikor ga potrebujejo za dolet nad določen cilj. Odstrleitev je čisto neodvisna od časa in vremenskih prilik. Zaradi izredne brzine »V 1« so skoraj iluzorni vsi dosedanjí načini predčasnega obveščanja z alarmi v ogroženih predelih. Zato je mogoče reči, da predstavlja »V 1« do danes najbolj popolno orožje presenečenja. Izdelovanje delov letišč bomb je tako urejeno, da leži izven območja strahovalnih napadov angloameriškega letalstva.

Nepretrgano obstrlejanje z »V 1« zmerom bolj vztrmaja angleško javnost in spodbokapa njeno zaupanje v angleško

Kolektivizacija se upira kmetovi naravi

Kolhoznikom ostane malo pridelka — Glavno zahteva država zase

V zadnji številki smo opozorili na aktualno knjigo Petra Poljanca, ki je izšla pod naslovom »Gospodarstvo v Sovjetski zvezi«. V knjigi, ki je vzbudila pozornost med slovenskimi čitatelji, so posebno zanimiva poglavja, ki se nanašajo na drugi poskus sovjetske kolektivizacije. P. Poljanca dognanja zaslužijo, da jih vsakdo pozna. Zato jih povzemamo v celoti iz poglavja o kmetijski kolektivizaciji.

Kmetijsko (obratno) kolektivizacijo pri sovjetih moremo imeti za izvršeno dejstvo. »Kulakov« ni več, samostojnih zasebnih kmetijskih gospodarstev ni več. Domala vsa kmetijska zemlja je porazdeljena med »kolektivne« obrate (kolhoze, sovhose, komune). Tudi delovna organizacija je »kolektivizirana«. Obdelovalna tehnika je ekstenzivno mehanizirana, kakor to ustreza slogu kolektivističnega veleobra- ta.

In vendar bitka za kmetijsko kolektivizacijo s tem še ni dobljena. Vrši se boj za človeka v kolektiviziranem obratu. Ali bo tudi njega mogoče »kolektivizirati« tako kot njegovo zemljo in obdelovalni način? Ali je oz. bo kolektivistična preustrojitev kmetijskega gmotnega okolja

uspela kolektivistično usmeriti človeka, bivšega kmeta? Dialektika zgodovinskega materializma je tu na preizkušnji.

Kot revolucionarni učenec Karla Marxa se sovjeti ne zanašajo na samogibno fatalnost kolektivizacije človeka iz kolektiviziranih prvih gmotnega okolja, v katero je človek vključen. Da bi proces kolektivizacije človeka v kolektivnem kmetijskem »veleobratu« pospešili, so v kolektivizirane kmetijske veleobrate uvedli svoj sistem tako imenovanih »političnih vodje« in »aktiv«, ki naj jih »politični vodje« zberijo okoli sebe, da z njimi v kolhozu bi- je »boj za večino« sovjetski vladi naklonjenih.

Ta sistem je bil uveden l. 1931. Istočasno je bilo izdano navodilo, da je treba vse »neopredeljene« načelnike kmetijskih obratov zamenjati z zanesljivimi strankinimi pristaji. Učinek tega navodila je razviden iz neke ugotovitve komisarja Kaganoviča, da je bilo l. 1932 n. pr. v moskovskem območju 40% vseh kolhoznih šefov, starih od 18 do 21 let. To se čudno sliši, je pa razumljivo, ako pomislimo, da je bilo treba izbrati »zanesljive šefe« za preko 220.000 kolhozov.

Kulturni razgledi

Bolečina našega časa v Gradnikovi Pojoči krvi

S svojo najnovejšo zbirko pesmi se je vzpel A. Gradnik na vrh sodobnega pesniškega ustvarjanja

A. Gradnik nenehno snuje. Bard naše gorike pokrajine nas je zopet presenetil. Komaj nekaj mesecev sem so izšle njegove »Pesmi o Majki«. Nedavno smo bili zelo veseli naznanila nove Gradnikove pesniške knjige. »Pojoča kri« je za naslov po prvi pesmi. Če prebršate te njegove pesniške umotvorje, čutiš, kako jemlje iz globin duše, iz doživljanja, iz resničnega življenja. Vse je kakor izklesano. Miselnost in oblikovno bogastvo ustvarjajo vtisk, da se je A. Gradnik vzpel na vrh našega sodobnega pesniškega ustvarjanja. Mojster naših dni je.

V Gradnikovi pesmi veje dih lastnega jaza in občutljivosti, ki je onstran časa in prostora. Misel in čustvo se dopolnjujeta v njih; erotika in epika; globina in širina; doživljanje in opazovanje. Vselej nas zagrabi in potegne za seboj; najboljši pa grebe po naših dušah, ko oznanja pričevanje o naših dneh; ko odgrinja bolečino brez dna; ko odpira se nezacepljene rane.

A. Gradnik se je zazrl globoko vase. To je svet lastnega jaza. Refleksivnost (Pojoča kri; Smrti; Življenju) se preliva v erotičnost (Novo srečanje; Vprašanje; Pod zvezdnim drevom; Privid; Jesenska tišina; Prišla si; Dim; Očiščenje). Kakor zori njegova misel v globino, tako se preveča njegovo erotično doživljanje v umerjenost, ravnesje, udanost. O tem pravi njegovo »Očiščenje«:

Ukróčen že sij mojih je oči,
na vse stvar' krog sebe gledam mimo
in mimo čakanj uro zdaj večerno,
ko k spanju večnemu zvon zadoni.

Ukróčena je sredi let bregov
življenja mojega temneča reka,
več ne kipi in več ne menja teka,
brez šuma je, brez spenjenih valov.

Ce je kaj zlatih zrnec v strugi njeni,
jih našel boš, ko pesek boš zbral,
o Bog moj, če pa v nji bo le naplav
in le kalšev sperjena smetnjava,
naj dalje v morje tvoje vse odplava
in naj v njegovi se očisti peni.

Toda Gradnik je zrl tudi »na vse stvari krog sebe«. Vnanji svet je razgibal njegovo pesniško ustvarjalnost. Kakor je v svetu lastnega jaza elementaren, tako je v občestvenih spoznavanjih močan: v epično baladni oblikovalni sli pa je upravljal neprekosljiv. V svojih priložnostnih sonetih (Na Cankarjevem grobu; Na Cankarjevem nabrežju; Pred Vodnikovim spomenikom; Na Krekovem grobu) poudarja najboljše sinove našega rodu. Sem spada tudi pesem »Bog in umetnik«, posvečena spominu Riharda Jakopiča. Hkrati pa sega v bistvo problematike, ki teži naš rod. Na grobu Janeza Evangelista se mu utrne misel:

Ti vdeci, ki si jasno vedel, kod
Usode vodi naš železna pot
in da kupljiv ni venec mučenika,
in da vstajenja n' brez kamna teže
in da, kar srca reže, srca veže,
pokaži, kje je pot do žrtvenika.

Med soneti z ljubljanskimi motivi, ki so bili razen soneta »Na Cankarjevem grobu« napisani l. 1939, srečujemo »Staro cukrarno«, kjer »vse zastoj tolaži Kette Murnac«; »Emo«, ki ji je postavljena naproti Ljubljana, »sladko iz vseh udi vzkipela«; pa »Tivoli v jeseni« in »Vizijo«.

Pa tudi »Galla Placidia«, ki v njej slika pesnik znamenit ravenski nazvoletj ponosne hčerke cesarja Teodozija Velikega, sonet »Na Kontovelu«, »Pismo z morja« in »Nagrobni napis«, ki spominjajo na slične pesniške ob-

delave v našem pesniškem tonu, so čist, dragoceni bliseri Gradnikovih pesniških navdihov:

Močna vizionarnost prepaja pesnitev v tercinah »Pred Gubčevim glavom«, ki izzveneva v plamenčeno napoved:

O molči, kmet, vsevidil ostani nem
in ne izdaj se svojega povelja!
Naj čakajo na tebe vsa zaseja
in srenje naše. Kadar se razgrne
njh bojna vrsta, o takrat povrne
vid tudi tvojim votlim se očem!

Kar daje najnovejši Gradnikovi pesniški zbirki še poseben poudarek, umetnostno pomembnost, to je njegovih šest pesniških umetnin. Ko je pesnik zrl okoli sebe v naše dni, se mu je orosilo oko. Iz krika notranje bolečine so se porodile pesmi, ki segajo v žrtvovanje in mučeništvo našega človeka: Rab; Obisk v taborišču na Rabu; Balada o kruhu v taborišču na Rabu; Pogreb na Rabu; Pogreb pri Sv. Križu; Pismo po vrnitvi. Najmočnejše so poslednje štiri. Ob njih čutiš askerčevsko silo baladnega oblikovanja. A. Gradnik je v teh baladah zrasel do stopnje, ki ga postavlja na evropsko raven. Tu pa tam se vsiljuje vtisk, da je Askercia v teži izrazne plastike in baladne grozotnosti še prekosil. O tem bi se utegnili prepričati zlasti ob »Pogrebu na Rabu«, ki je oblikovna kakor »Balada o kruhu« v taborišču na Rabu» po resnični zgodbi. Ta Gradnikova balada je ne navadna, edinstvena stvaritev te vrste v našem pesništvu. Nosač iz barake št. 3 mora po krsto, iz katere že snurdi telo. I. klnja mrtveca:

Hudič, še v jami bodi mi preklet!
Bil pri menaži sem, pa ti sergente
priteče: »Z mano bdi, ker naš tenente
te kliče! In kar tam sem pustil jed,
ki zdaj gotovo drug jo je požrl.
Če lačen bom, boš kriv le ti, mrcina,
ki zdaj ti moram biti za fakina.
O, bržčas te hudič bo v peklu cvrl.

Nato ugiblje, če ni nemara v krsti »fufulja kakšna, a?« slovača, ki se za eno noč 'n uro plača?« Sredi kletev in peskov prinese krsto z mrličem do groba. In tedaj prevzame nosača grozota spoznanja:

Na mestu so. Tu jama je in krž,
duhovnik tu je, tu so še žilja
iz bližnjih taborišč. Nosač moj, hvala!
Kaj zdaj klečiš, strmiš, drhtiš, vreseš?

Odgnil čmi je pokrov voljak:
za deske škoda je, saj njih je treba
v namene še nekterega pogreba.
Nosačev sin bil v krsti je mrtvak.

Balado preveva krepak naturalizem, ki je v polnem skladu s strahotnostjo, tragičnostjo resnične zgodbe. Snovna edinstvenost je našla svoje protitežje v izrazni, oblikovni elementarnosti.

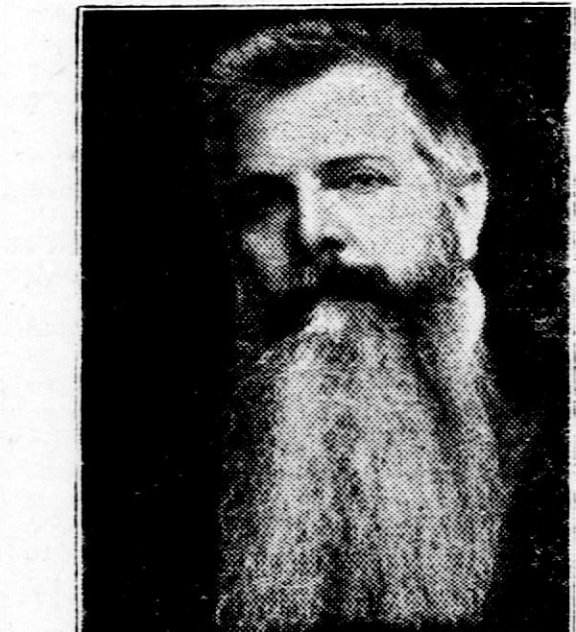
Zbirko zaključuje »Pismo po vrnitvi«. V njegovem žarišču je posameznik (kmet), ki se je vesel vrnit domov, potem ko je moral »do zadnjih postaj: do Gonarsa, Trevisa, do Luke, do Padove in do Pescare, v Arezzo, v Renicci in kar je še vseh ted neimljivih imen, ki do groba nam bodo odmevala v dnu naših src.« Pesnitev obsega nad sedem strani in je razdeljena v dva dela. V prvem so popisani prijetni počitki nesrečnega kmeta po srečni vrnitvi domov k ženi in otrokom. Drugi del, pa vsebuje njegovo »tužno povest, slovo naše žalostno, tisti odhod naš v tujino.«

Gradnikove balade so kakor važen mejnik v našem sodobnem pesništvu. Njegovo najnovejšo zbirko bomo zmerom z ginenostjo jemali v roke ter jo pozorno prebirali. Izšla je v zelo okusni izdaji J. Žužkeve knjigarne, v lepem tisku Narodne tiskarne in dekorativni opremi akad. slikarja Rika Debenjaka. Knjiga bo trajen pomnik naših dni v slovenskem pesništvu, dokument razmišljanja in neme groze.

Domembni publikaciji
Slovenske akademije

Jerneja Kopitarja spisov drugi del — Turbelarijska teorija knidarjev

Slovenska akademija znanosti in umetnosti je izdala ob stoletnici smrti Jerneja Kopitarja prvo knjigo drugega dela njegovih spisov. Gre za spise iz Kopitarjeve srednje dobe sodelovanja pri »Jahrbücher der Literatur« 1818—1834. Knjiga je zelo obširna, šteje 442 strani. Kratko uvodno posvetilo je napisano v latinščini in slovenščini. Delo, ki je bilo sprejeto na seji predsedništva Slovenske akademije dne 27. marca 1943, ima krajši latinski in daljši

slovenski prelgov. Napisal ga je akademik dr. Rajko Nahtigal, ki je ogromno delo priredil s strokovnjsko roko.

V predgovoru se ugotavlja, da je skrajni čas, da se nadaljuje po Miklošiču započeta izdaja Kopitarjevih spisov. To je v prvi vrsti naloga Slovenske akademije znanosti in umetnosti, zlasti v splošnem letu stoletnice Kopitarjeve smrti 11. avgusta 1844. Kopitarjeve znanstvene zasluge so bile mnogostoranske. Dr. R. Nahtigal jih v izčrpnem, znanstveno podprtem predgovoru temeljito razčlenja. Med drugim navaja, da je Kopitar uvedel v slavistiko in preko nje še v balkanistiko z mednarodno slavo ovenčanega učenca F. Miklošiča, da je bil tudi P. J. Šafarik v mladih letih do neke meje Kopitarjev učenec.

Sploh je bil Kopitar mladim znanstvenikom ustrezljiv. Med njegovimi zaslugami je omeniti, da je vprav on pripomogel k ustanovitvi stolice za slovansko filologijo na Dunaju.

Dr. R. Nahtigal se je pri svoji prireditvi in ureditvi Kopitarjevih spisov iz omenjenih dobe držal načela, da ne more biti izdaja J. Kopitarjeve spominke knjige pristo nadaljevanje oziroma drugi del Miklošičeve izdaje Kopitarjevih manjših spisov, ki je zastarela. Tudi ne odgovarja zahtevam, ki se stavijo v sedanjem času na take izdaje. Zato so spisi v nedavno izšli izdaji Slov. akademije znanosti in umetnosti, ki so razen v »Jahrbücher« izšli tudi v drugih časopisih, praviloma natisnjeni v kronološkem režu in zaznamovani s tekočimi številkami, vendar z izjemo, ki jo dr. Nahtigal tehtno utemeljuje.

Prireditelj dela dr. Nahtigal je spretno reševal problem Kopitarjevega avtorstva, ki ni zmerom na dlani in »ga je treba večkrat šele dokazati«. Kopitar je namreč navadno priobčeval svoje spise anonimno, z začetnico K., ali z drugo šifro. Besedilo Kopitarjevih spisov je ponatisnjeno natančno po izvirnikih. Dr. R. Nahtigal je povsem pravilno uveljavil načelo, da so ostale ohranjene vse posebnosti tedanjega in Kopitarjevega nemškega pravopisa. Le očividne tiskovne pomote so popravljene. Prireditelj je k besedilu, kjer je čutil potrebo, pod črto dodal pojasnilo oziroma pripombo s šifro N.

Ob sklepu 25 ponatisnjenih Kopitarjevih spisov, razprav in recenzij s pripombami, temeljitom razpravljanju o Kopitarjevem avtorstvu ter drugim podatki o izvirju spisov, sta objavljena še dva dvomljiva spisa. Besedno in stvarno kazalo je sestavljeno zaradi uredniške bolezni dr. Rudolfa Mole, osebo in literaturno pa dipl. phil. Vlado Novak. Vzoren tisk je oskrbel tiskarna »Slovenija«.

Ureditev znamenite publikacije je terjala ogromnega dela, ki ga je opravil akademik dr. R. Nahtigal s pravo znanstveno temeljitostjo ter strokovnjsko izkušnostjo. Lepše ni mogla Slovenska akademija znanosti in umetnosti počastiti Kopitarjevega jubileja kakor s to pomembno publikacijo, ki našo znanost dostojno,

ugledno reprezentira pred vsem kulturnim svetom.

Kot tretja knjiga Del matematično priroloslovnega razreda Slovenske akademije znanosti in umetnosti pa je izšlo delo vaeučiliškega profesorja dr. Jožana Hadžija »Turbelarijska teorija knidarjev. Filogenetijska knidarjev in njih položaj v živalskem sistemu«. Delo je bilo sprejeto na seji dne 5. aprila 1944. Natisnila tiskarna Merkur, Str. 238.

Dr. Hadži postavlja v tem delu, ki je sad 40 letnega znanstvenega proučevanja knidarjev (polimeduz), svojo teorijo o izvoru ter razvoju polimeduz. Dokopal se je do povsem nove koncepcije, da so knidarji turbelarskega izvora in se morajo potemtakem popolnoma ločiti od svojih dosedanjih družic v sestavi spužev in ktenofor. S tem je ugledni zoolog določil pravilni, naravni položaj te skupine v naravnem sestavu živalstva. V duhu svojih dognanj postavlja dr. Hadži namestu vrstnega reda Hydrozoa-Scyphozoa-Buthozoa ravno obratni vrstni red. Ta obratni vrstni red sio na spoznanju, da je avtozojski podtip knidarjev filogenetsko najbližji prknidarjem in s tem tudi praturbelarijem. Pri izgraditvi svoje turbelarijske teorije knidarjev se dr. Hadži, kakor izčrpen pojasnjeval v uvodu, ne oзира le na primerjalno morfologijo, temveč upošteva tudi ekološke momente, t. j. razmere in način življenja.

V svojem delu razpravlja ugledni učnjak o metodoloških metodah, o doslej formuliranih mnenjih o filogeniji knidarjev, o paleontologiji in turbelarijski teoriji, o vplivu sesilnega načina življenja, o ekoloških pogojih ob prehodu k sesilnemu na-

činu življenja, o dejstvih v pril turbelarijski teoriji ter o najvažnejših naslednjih turbelarijske teorije. Ob sklepu sledi izčrpen pregled v nemščini, s čimer je dr. Hadžijem znanstvenim dognanjem utrt pot na mednarodno torišče. Njegovo delo je pomemben doselek k pozitivnemu razčiščevanju evolucijskih problemov, nanasajočih se na najnižje živalske vrste.

488 predstav v Operi in Drami

Vseh gledalcev v Operi 140.000

Ob sklepu gledališke sezone 1943/44 sta izšli sklepni števili obeh gledaliških listov. V dramskem gledališkem listu je objavil uvodoma ravnatelj dr. C. Debevec svoje sklepne misli pod naslovom »Pregled in sklep«. Dramaturg Janko Moder nadaljuje svoje pomenke s prijatelji gledališča. Sledijo govori v spomin nepozabnega pokojnega režiserja J. Kovčiča, ki so jih govorili C. Debevec, D. Gorinšek in Slavko Jan na pokopniškem pogrebu. Za tem je objavljeno letno poročilo dramske sezone 1943/44, iz katerega je razbrati, da se je sezona v drami pričela dne 14. oktobra 1943 z otvoritveno predstavo Tavčarjevega »Cvetja v jeseni« v Sestovi odrski prireditvi. Odigranih je bilo 228 predstav, uprizorjenih 24 raznih del in sicer je bilo 12 premierskih, 7 ponovitev iz prejšnje sezone in 5 na novo nastudiranih, 9 jih je bilo iz slovenskega slovstva. Drama je proslavila 25 obletnico Cankarjeve smrti, stoletnico Jurčičevega rojstva, 60 letnico dr. I. Preglaja, dne 9. junija 1944 pa je bil Balantičev spominski večer.

Od uprizorjenih del je 7 zrežiral Milan Skrbineš, po 6 C. Debevec in O. Sest, pokopini Janko Kovčič, E. Gregorin I. in P. Malec I.

Ob zaključku sledijo še poročila osebnega značaja: Z odlokom šefa pokrajinske uprave z dne 30. oktobra 1943. št. I. 4408/1. je bil upokojen dotedanji ravnatelj dr. g. Pavel Golja. Z istim odlokom je bil imenovan za ravnatelja Drame šefrežiser op. g. Ciril Debevec. Z odlokom šefa Pokrajinske uprave z dne 23. decembra 1943. št. IV. 8518/I. je bil v Drami v službovanje dodeljen kot dramaturg prof. Janko Moder. Začasno upravljanje tajniških poslov pri ravnateljstvu Drame je bilo s 1. junijem poverjeno dr. Petru Jerebu. Dne 13. julija je umrl režiser g. Joško Kovčič. Dramski umetniški ansambl je šel konec sezone 35 članov, dramski studio pa 16 članov. Strokovnega in tehničnega osebja je bilo 30.

Uvolni članek v sklepih številk opernega gledališkega lista je napisal ravnatelj opere Vilko Umkar. Sledijo posnetki glavnih odrskih ustvarjalcev ljubljanske opere. Iz pregleda opernega dela v sezoni 1943/44 je razvidno, da se je operna sezona pričela 29. septembra s ponovitvijo Massenotove opere »Thais«. Vseh predstav v operi je bilo 218. Razen predstav, ki so bile dostopne vsej javnosti, je bilo še več predstav, namenjenih pripadnikom nemške vojske. Prirejenih je bilo za nje 18 oper, 10 operet, 4 baletni večeri, 7 koncertov in 4 pisani večeri. Razen tega je bil še zaključni koncert v počastitev 64 letnice rojstva prezidenta generala Rupnika. Tako je bilo v pretekli sezoni v operi skupno 261 predstav.

Glavno delo v operi je slonelo na domačem solističnem zboru. Stalno je gostoval rektor Glasbene akademije J. Betetto, razen tega so se gostovali Zlata Gjurgjenčeva v štirih predstavah, Jože Gostič v osem predstavah ter Ivan Francel v osem predstavah. Tudi debutov je bilo precej. Nekateri med njimi so pokazali lepe uspehe. Sodelovali so v debutih sopranistke Janja Bankartova, Vilma Bukovčeva, Erna Kržetova, Maruška Patikova in Majja Zakraj-

ščina, nadalje mezzosopranistka Draga Sadnikova, tenorji Lojze Sianovec, Anton Uršič in Slavko Strukelj ter baritonist Franc Langus.

Vseh 218 predstav v Operi se je udeležilo približno 140.000 gledalcev in poslušalcev. Pokopni Niko Stritof je dirigiral dve deli s 14 predstavami, Anton Neffat štiri deli s 30 predstavami, dr. Danilo Švara štiri deli s 28 predstavami, Dimitrij Zebre 7 del s 56 predstavami, Samo Hubad pet del s 55 predstavami, Janko Gregorc pa dve deli s 35 predstavami. Enajst del s 97 predstavami je bilo uprizorjenih v C. Debevevi režiji, eno delo s 15 predstavami v R. Primožičevi, štiri deli s 34 predstavami v Golovinovi, eno delo s 7 predstavami v D. Zupanovi, tri deli s 56 predstavami v Freljihovi režiji, eno delo s 6 predstavami v režiji Maše Slavčeve ter en baletni večer z 2 predstavami pod koreografskim vodstvom Maksa Kurbosa.

Pravilna vzgoja
igralskega naraščaja
K mnenjem okoli šolske
predstave »Strahov«

V tek svojega dolgoletnega pedagoškega dela sem vzgojil vrsto igralskih moči, ki so oziroma so bile na vidnih mestih aktivne v različnih dramskih ansamblih, tako n. pr. v Ljubljani, Mariboru in Trstu ter v Beogradu, Zagrebu, Osičku in v Pragi. Naj jih naštejemo v abecednem redu: Danilova Mira, Kavčičeva (Pregrajeva), Kraljeva, Mezgečeva, Kukčeva, Pavlinova, Severjeva, Skrbinskova Majda, Vovkova, Blaž, Brezigr, Furlan, Kavkler, Kosič, Košuta, Kralj, Kreft, Martinčević, Sest, Simenc, Terčič.

Obe predstavi »Strahov« sta pri občinstvu nenavadno močno uspele, kar priča pri takšni težki drami gotovo o prepričani, občutni igri nastopajočih, čeprav komaj končujejo šolo. Dasi se niso prihajali za priznanje pred zastor zahvaljevat, so bili aplavzi nenavadno močni in zelo dolgotrajni.

Z ozirom na ta uspeh in vsestransko zanimanje javnosti se bodo »Strahov« v jeseni ponovili.

Milan Skrbineš

CEFERIN:

Klobasi

(KUPLJENI NA ČRNI BORZI)

Nisi mastna
in ne sočna,
mesar te pravi
delal ni,
bolj kot dobra
si pa — draga,
surogat —
prašičji, ti!
Kar nebo
klobas nam dalo,
izmed vseh
si vrst
najslabša ti:
kadar človek
vgriže vate,
te prekolne — pobesni!

Dr. Fran Vatovec:

Ob zori slovenskega
novinstvaOb stoletnici
Bleiweisovih »Novic«

Uvodnim pesmim na prvi strani sledijo v prvih Novičnih letnikih sestavki, članki, novice z raznih področij gospodarstva, predvsem poljedelstva in obrtništva, pa tudi posameznih pomožnih ved gospodarstva n. pr. vremenoslovja, naravoslovja, botanike, fizike, živinozdravništva itd. To gradivo napolnjuje po večini poleg prve in druge strani tudi še tretjo stran. Na straneh, kjer ni gospodarstva, se oblikujejo zametki različnih rubrik, ki so se pozneje stopnjema razvijale, dopoljevale in ki so se vsidrale tudi v drugih naših časnikih.

Tako imamo že v prvi številki Novie rubriko »Domaže pergodbe«. Ta rubrika bi odgovarjala dnevnim novicam v današnjih časnikih. V njej je objavljena vest o odklovanju devetih »pridnih oskérhvavzov sadniga drevja in murv« s srebrno svetinjo. V okviru rubrike »Unajne povesti« je priobčeno pismo ameriškega misijonarja Franca Pirca ter se seznanja v njej Novični čitatelji z dogodki drugod. Za razne koristne nasvete in drobne zanimivosti, je uvedel Bleiweis rubriko »Smes«, pozneje »Zmes«. Seveda je poskrbljeno tudi za napoved kmetijskih bukev. V »Šhitnem kupu«

z žitnimi cenami v Ljubljani in Kranju pa nastajajo jedro prve gospodarske rubrike v slovenskem časništvu. »Povesti iz Ljubljane« vsebujejo po večini ljubljanske novice. Pod naslov »Urno kaj je noviga?« spadajo drobne novice kronistične, krajevne, pa tudi splošnega značaja. V »Povedkih« imamo morebiti prvi, dasi preprosti pričetek uvrščanja snovi, ki je pozneje poživljala slovensko feljtonstvo. Razvedrilo sta namenjeni »Vganjka« ter rubrika »Nekaj za vsakega«, z zgosteno popisanimi zanimivostmi, pa tudi pravljicami, smešnicami in kratkocasnici.

Za razvoj vsakega časnika so dopisi izrednega pomena. V razčlenjenosti dopisne mreže se kaže njegova razprostranjenost med ljudstvom. Že v šesti številki Novie je objavljen prvi štajerški dopis pod naslovom »Is dólnja Shtajerškiga, pismo Toneta Krempla iz Radgone, Ljubim Kranje« našim bratom, bratovsko pozdravljenje od Radgone na malim Stajeru.

Dopisi se v nadaljnjih letnikih izredno množijo. Njihov obseg se občutno veča. Ni ga večjega slovenskega kraja, iz katerega se ne bi oglašali dopisniki. V štev. 10 letnika 1843 je priobčen prvi dopis iz Vipavske doline. V štev. 14 iste galetnika so natisnjene v okviru rubrike »Domaže povesti« novice iz Kranja in Semiča. V nadaljnjih številkah so razvrščeni dopisi iz Postojne, Cerknice, Lok pri Zagorju, Šempasa (Shempafa). Posebne važnosti je prvi

dopis iz Celovca. Poslal ga je Matija Majer in v njem je pohvalil Novice. Dopisi prihajajo tudi iz Zadra. Pozneje uvršča Bleiweis pod skupnim naslovom »Dopisi iz raznih krajev« novice iz šaleške doline, Blok in Moravskih dolin. V Novični dopisni mreži se pojavljajo tudi prestolnica bivše avstrijske Furlanije Gradišče o Soči. Dopisnik poroča o prilikah v tamkajšnji kaznilnici.

Tudi prvo zahvalo zasledimo v Novičnih stolpcih. V njej se zahvaljuje l. 1844 »Joshef Jakfetizh pofektin v Podgrajah v Kastelovški komitiji komisij, zdravniku iz Prema Andreju Valentinhka, da ga je rešil smrti.« Omeniti je prislovice »štajerških Slovencev« z nadaljevanji, ki naj še bolj priklenejo spodnještajerske Slovence k Novicam, ter »Osnanilo iz l. 1844, ki vsebuje sporočilo Novičnim čitateljem, da bo župnik Matija Vertovec iz St. Vida pri Vipavi oznanjal v Novicah svoja nad tridesetletna viharejska izkustva. Za to bo »vinoreja od zhasa do zhasa v perlognih listih na svetlo dajana.«

Knjižne novice posreduje Novičnim čitateljem rubrika »Nove slovenske bukve«, odnosno tudi »Osnanilo knig« ali »Slovstvo«. V tej rubriki je prvo jedro kulturnih rubrik v slovenskih časnikih.

Druge številne rubrike poživljajo Novično vnanjo podobo. V tem se kaže uredniškova živahna pobudnost. Poraja se »Pogled v pretežene zha-

fe«, v katerem so nanizani različni zgodovinsko važni dogodki. Smrtni primeri se objavljajo v »Shaloftni povesti in poezem« »Zalostnem oznanilu«. V »Zlate bukve se uvrščajjo vsa lepa, hvalevredna dela posamnikov, v »Černih bukvah« pa je uredništvo napovedalo, da bodo v njih zapisane hudobije, sleparije in »vse take dela, s katerimi kdo svojemu bližnjemu škodo stori.« Tradicijo posebnega prirodoslovnega kotička ustvarjajo »Natoroslovski pomenki«, rubrika »V zakonskih rečeh« pa zaključuje novični prerez v prvem razdobju porajanja Novične vnanje oblike.

(Dalje)

- ⁶⁴ Novice 1843, 15.
- ⁶⁵ Novice 1843, 15.
- ⁶⁶ Novice 1843, 16.
- ⁶⁷ Novice 1843, 17.
- ⁶⁸ Novice 1844, 3.
- ⁶⁹ Novice 1844, 26.
- ⁷⁰ Novice 1845.
- ⁷¹ Novice 1844, 10.
- ⁷² Novice 1844, 19.
- ⁷³ Novice 1843, 8.
- ⁷⁴ Novice 1844, 31.
- ⁷⁵ Novice 1846, 7.
- ⁷⁶ Novice 1848, 5.
- ⁷⁷ Novice 1848, 10.

O tem in onem

Tako napovedujejo preroki

Leta 2000 bo na svetu vse „srečno“

Če proučimo dobo zadnjih desetletij, se moramo naravnost čuditi napredku in vseh panogah tehnike. Zanimivo je torej razmišljanje, kako bo leta 2000, ako bo svet napredoval z enako hitrimi koraki. Kakor je premed danes glavni izvor gonilne sile, tako je gotovo, da bodo v prihodnjih letih njegovo mesto zavzeli elektrika in še drugi načini pridobivanja moči. Zrak, morski valovi, veter itd., to vse se že danes skuša uporabljati.

V domači hiši bodo nastopile velike izpremembe in opravila gospodinje se bodo zmanjšala na najnižjo mero. Ognja v štedilniku in peči ne bo treba nikjer več podžigati z nerodnimi trskami, kajti vse to bodo opravljale električne peči. Električni stroji bodo mlatili ter bodo sploh vsa dela, za katera je danes treba mnogo poslov, tako rekoč sama od sebe opravljena. V

kuhinja bodo stroji mletli kavo, prali in likali perilo, lupili krompir, snažili čevlje in sploh opravljali vsa domača dela.

Visoki tovarniški dimniki bodo izginili, ker jih ne bo treba, kajti s premogom ne bodo tedaj nikjer več kurili. Vse bo elektrificirano. Po mestih bodo ravne ulice, vozni promet bo pod cesto, letala bodo vozila z brzino 600 km na uro. Brezčično se bodo ljudje pogovarjali na vsako razdaljo, v vsaki hiši bodo imeli aparate, s katerimi bodo videli dotičnega, s komur bodo govorili. Casopisov ne bo treba več, ker se bo vse zvedelo potom radia v par minutah po dogodku. Vse bo takrat na svetu „srečno“. Sedaj rojeni otroci bodo kot starši to lahko dočakali. — Tako napovedujejo preroki. Nedvomno se bo mnogo tega izpolnilo.

Tudi rastline spijo

Izmenične spremembe lege listov čez dan so nam že delj časa znane in so jih strokovnjaki že pogosto raziskovali. Včasih zavzamejo te spremembe prav lahko zanimiv obseg. Prav v zadnjih letih so se mnogo in pogosto trudili, da bi odkrili te periodične in pojasnili sovpadanje notranjih sil teh sprememb s spremembo dnevnega časa in od tega odvisnih pogojev za te pojave. Zato so opazovali skoraj izključno rastline z zelo razvitimi listnimi členki, kakor so to laški ali turški fižol in druge metuljnice.

Dognali so, da so vzrok gibanja listov spremembe v pritisku celičnega soka. Bünning je dognal, da imamo tukaj 24-urni ritem, ki je odvisen od vnanjih okoliščin n. pr. od svetlobe ali včasih prav malenkostnega valovanja toplote. Podobno se odigrava čisto in prav tako izdatna gibanja rastočih listov odnosa listnih pecljev na so doslej le malo raziskovali. Čeprav so tukaj razmere nemara posebno zanimive in otežkočajo tolmačenje, vendar je bilo prav tukaj potreba raziskati splošne zakonitosti teh izmeničnih pojavov. Zato so v zadnjih letih pričeli preiskovati gibanja rastlinskih listov v tropskih krajih, kjer so podnebne razmere naglo spremenljive.

Najprej so opazovali potek teh spalnih pojavov pod naravnimi pogoji na otoku Javi, ki je pravi paradiz za rastline. Sredi pragozda so postavili velik cvetličnjak, kjer so bili aparati in rastline na varnem pred močnimi dnevnimi nalivi, sicer pa so nanje delovali vsi vsi podnebni vplivi. Pokazalo se je prav na sprotno tega, kar so dognali: poprej na toboku, namreč, da so v tem noč in dan sopene nasičenem ozračju prav vidna normalna spalna gibanja rastočih listov. Med rastlinami, ki so jih proučevali, je posebno zanimiva rastlina iz rodu bombacacej z imenom achroma lagopus. Njeni listi namreč kažejo dvojno gibanje. Pri prvem svitu se postavijo takoj v dnevno stanje, okoli katerega nihajo ves dan bolj ali manj očitno. Proti šestim zvečer se pa prav tako naglo postavijo na nočno stanje. Nato pa po kratkem odmoru spet počasi vpadajo, do-

sežejo maksimum okrog polnoči in se pričnejo proti jutru spet dvigati. Ze sam potek in razlika obojnega gibanja kaže, da mora imeti to različne vzroke in različno mehaniko gibanja. Dognali so, da dnevno vpadanje krmar neposredno svetlobo, saj je pri slabem vremenu manjše in ustrežajo torej te spremembe spremembam razsvetljave. Gibanje samo je nemara pod neposrednim vplivom svetlobe na celice v peclju.

Isti pojav opazujemo tudi pri starejših listih, ki ne rastejo več, vsaj za oko ne. Nočni vpadi listov ali njihovo spanje opazujemo izrazito le pri mladih listih in poenjuje, kakor poenjuje rast. Potem takem moramo smatrati ta pojav za rastno gibanje. Tudi to ni povsem odvisno od svetlobe. Pri popolnih temni vpadanje listov naglo pojema in nastopijo močnejše in določene ritmi. Pri popolni temi enakih toploti in vlagi nastane novo ritmično gibanje v približno peturni periodi. Med rastlinami s členkovitimi sklepi je posebno prikladna za opazovanje talium patens iz družine portulacaj. Močni sedajoči listi se daio prav dobro zarisati in imajo proti metuljnicam še to prednost, da imajo en sam sklep. Gibanja so prav izdatna in ne pojemajo bistveno prav do odpada listja. Kakor vsa gibanja splošnih rastlin, so tudi ta v prav veliki meri odvisna od svetlobe. Manjša nihanja svetlobe pa sploh ne izzovejo gibanja. Če napravimo popolno temo, se postavijo listi v spalno stanje in se povsem umirijo. Pri zadostno močni svetlobi nastopi pri poljubnem dnevnem ali nočnem času zaželeno vstajenje. Prav isti učinek kakor popolna zatemnitev ima že utemnitev samega polcelega sklepa. Nasprotno pa nima potemnitev ali celo odstranitev listne plošče nikakega vpliva na gibanje člena.

V nasprotju z achromom kaže torej talium povsem svojstvena gibanja in ne najdemo nobenega znaka svojstvene periodičnosti gibanja. Le svetloba ureja njeno gibanje. Tako so našli v teh dveh rastlinah prav dragocene poskusne objekte, na katerih se nadaljujejo raziskovanja prav zanimivega vprašanja o spanju rastlin.

„Sabljico prepasano...“

Pruska vojska se je zvesto držala modre barve uniform, ki jo je uvedel Friderik Brandenburški. Rdeče uniforme imel je bil samo »Dorotejin polk«. Prvi pruski pravilnik za uniformiranje vojske je izdelal vojaški kralj Friderik Viljem I. Pravilnik je prvič predpisoval tudi kroj oficirskih uniform.

Friderik Veliki je uvedel pri vojaških uniformah rdečo podlogo, ki je ostala v mnogih vojskah do današnjih dni. Takratna oficirska uniforma je stala 35 tolarjev. Za uniformo navadnega pešca pa je plačala državna blagajna 8 tolarjev. Za tedanje čase so bili to veliki izdatki, ker je imel vsak vojak in oficir pravico letno do ene nove uniforme. Pruske uniforme so bile tako ukrojene, da so se tesno prilagale telesu. Zili jeziki so trdili, da je naročil tak način krojenja vojaških uniform sam kralj Friderik Veliki, da bi tako država čim več prištedila pri suknju za uniforme. Resnica pa je, da so bile uniforme pruske vojske v tistih časih neprimerno boljše od uniform v drugih vojskah, ker so stale še enkrat toliko.

Grenadir pruskega velikega kralja je nosil s seboj: dva para čevljev, dva para re-

zervnih podplatov, tri srajce, par nizkih škornjev iz jadrnine, dve rdeči samozavestni, dva usnjena pasja, paradno in dnevno pokrivalo, suknjič, hlače, tri pare nogavice in tri pare rokavice. Poleg tega je bila v njegovi garderobi še lasulja, kita belih las in puder za pudranje glave pred paradami ali odločilnimi bitkami. Uniforme so krojili po meri nalašč zato nastavljeni krojači v sestavu vsakega pruskega polka.

Friderik Veliki je prvi uvedel različne uniforme za grenadirje, oklopne jezdece, dragonce in huzarje. Topničarji pa so nosili še naprej kar uniforme navadnih pešcev.

Vojski konjeniki so bili izumitelji sodobne svečane moške večerne obleke — fraka. Pri svojih bojnih pohodih so spočetki privzeli konce svojih dolgih plašev nad kolena, pozneje so jih pričeli preizkušati, dokler se ni izoblikovala sedanja oblika fraka. Zaradi tega so pogrešne trditve poznavalcev razvoja oblačilne stroke, da je bila izumiteljska fraka neka Francozinja. Iz ovratne rute, ki so jo nosili poljski ulanci in hrvaški Trenkovci pandurji, se je razvila sodobna samovoznica.

Gobardi kljub strupenim gobam ne izumremo. V zadnjih letih se je naše »gibanje« zmagovito razmahnilo. Nekateri n. si naraščajniško so skušali predrati v naše skrivnostno območje s pomočjo priročnikov. Pravi gobarji so pa postali le tisti, ki niso le ogledovali gob v priročnikih in v gozdovih v svetem strahu, temveč so tudi postrtovalno tvegali svoje življenje. Pokusiti je treba vse gobe po vrsti — če že ne prazenih ali skuhanih, pa surove. Pravi gobar je pionir na področju strupenosti. Ne verjame niti trdno, da je res strupen strupeni kukumak. O tem, ali je strupena rdeča mušnica, se še prepiramo. Tisti, ki bi radi ohranili mušnični sloves, da je strupena, pravijo: Dokaz, da je mušnica strupena, je, da se z njo zastrupijo celo muhe, ki sicer ostanejo zdrave po paši na najhujši mrhovini. Podobnih dokazov, ali je kaj strupeno ali ne, bi lahko našli tudi gobarji, ki dvomijo, da je mušnica strupena. Pravijo, da se človek ne more zastrupiti niti z muhami, ki jih marsikdo poje precej v juhi. Hotel sem pa samo povedati, da je pravi gobar imun proti gobjim strupom.

V resnici je nekaj strupenih gob, če ho-

ki spada danes v nepogrešljivi del moške toalete. Tudi dolge hlače, ki so stare še le dobrih 150 let, so prvi pričeli uvajati vojski. Prve dolge hlače so uvedli pruski konjeniki pričetkom 18. stoletja. Služile so jim, kakor danes »pajaci« za čuvanje paradnih hlač pri ježah po blatnih cestah in poljih. Vojski so zelo vplivali tudi na razvoj moških pokrival. Čisto vojaškega izvora je bil klobuk s tremi rogli, kakor tudi pokrivalo z dvema rogljema. Nastala sta oba tako, da so vojski privahovali krajce svojih klobukov navzgor, s čimer so imeli boljši pregled okoli sebe.

S pisanimi uniformami je pomelel brezdimni smodnik. Do njegove iznajdbe so služile bele uniforme pešcev in pisani plašči konjenikov, da jih je bilo lahko razločevati v dimu črnega smodnika. Zaradi gostega dima črnega smodnika so nosili takrat tudi vsi topničarji črne samovoznice in ovratne rute, ker so se druge prehitro umazale. Odtod je tudi skoro v vseh vojskah ostal še do danes za topničarje črn našiv okoli vratu kot znamenje pripadnosti k temu orožju. Brezdimni smodnik je tudi oče današnjega, modernega »praznega bojišča«. Pisane, barvane uniforme so postale po uporabi brezdimnega smodnika daleč višji cilj. To so prvi iz-

kusili angleški vojski v borbah z upornimi indijskimi obmejnimi plemeni v Beludžistanu. Indijski ostrostrelci so takrat pričeli streljati iz velikih razdalj na angleške vojske, oblečene v rdeče suknjiče in bele hlače. Angleški vojski so pričeli zato barvati svoje hlače in suknjiče s črno goščo. Tako prebarvane uniforme so imele »kaki« uniforme, ki so po zaključku vojnih operacij zopet izginile iz angleške vojske. Potrebne pa so bile zopet v burški vojni, ko so burški ostrostrelci streljali v rdeče-bele uniforme angleških vojakov, kakor v tarče na strelišču. Po težkih krvavih žrtvah se je odločilo angleško vrhovno poveljstvo uvesti posebne nove »poljske uniforme« v »skaki« barvi, ki jo je ohranila angleška vojska tudi v prvi in drugi svetovni vojni. Po angleškem vzoru so kmalu uvedle posebne »poljske voje uniforme« tudi ostale države. Francozi so se odločili za sinje-zelene barvo, Rusi za zemeljsko prsteno, Nemci in Italijani pa za sivo-zelene.

Ze med prvo svetovno vojno so pričeli uvajati Angličani v Američani uniforme, ki so zmerom bolj sličile civilnim sportnim oblekam. Po prvi svetovni vojni so jih pričele posnemati tudi druge države.

Oktobra sklenjene zakonske zveze se najrajši razdro Dekleta se najteže odločijo za zakon med 20. in 28. letom

Kakor je sodnik Morton Bright ugotovil, se sklene največ zakonov v jeseni in sicer v oktobru. V tem mesecu se sklene nad 26 odstotkov vseh zakonskih zvez. Drugi mesec, ki se ljudje v njem najrajši ženijo in može, je januar, temu pa sledijo junij, avgust in november. Sodnik Bright je dalje ugotovil, da se najrajši razdro v oktobru sklenjene zakonske zveze. Po podatkih traja večina oktobrskih zakonov povprečno največ pet let. Nasprotno pa so zelo trdne, lahko bi rekli najtrdnjeje zakonske zveze, sklenjene v januarju. V januarju sklenjeni zakoni trajajo povprečno 17 let. Sreča januarjskih zakonov ima baje globljo podlago.

Morton Bright trdi, da sklepajo v januarju zakonske zveze po večini trezni, pametni ljudje, ki ne hrepene več po pustolovščinah, temveč po mirnem zakonskem življenju. Januarjski kandidati za zakonsko zvezo stopajo pred oltar ali v poročni urad mirno, s tehtnim premislekom, med tem ko so zarodenci v poletnih mesecih navadno mladi in vihravi ljudje in zato taki zakoni niso posebno trdni. Po Brightovem mnenju trajajo največ dve leti in pol. Komaj 20letni fantje se ženijo in jemlje-

jo dekleta med 16. in 20. letom. V teh letih je značaj moža in žene najbolj potrjen izpremembam. V tem času se značaj šele oblikuje. Čez dve leti navadno dozorj zakonska zveza za ločitev. Med možmi med 30. in 40. letom je največ takih, ki si žele v zakonski jarem. Dekleta se najteže odločijo za zakon med 20. in 28. letom. Po 40. letu je število po zakonski zvezi hrepenečih sancev spet večje. Enako je tudi pri dekletih po 28. letu. Usodna doba vsake zakonske zveze nastane v osmem letu zakona, ko se loči največ zakoncev. Nevarno zakonsko leto je tudi trinajsto, a v osemnajstem letu nastopi tretja nevarna doba zakonskega življenja in ta je navadno zadnja.

So pa seveda tudi mnoge izjeme. Morton Bright sam priznava, da so njegovi računi samo približno zanesljivi, saj jih je sestavil na podlagi podatkov zadnje dobe, in se bodo lahko bistveno razlikovali od bodočih podatkov. Vendar pa njegovi nasveti ne morejo škodovati nikomur, kdor se hoče poročiti, zlasti ne njegovi nazori glede zakonske zveze med premladi fanti in dekleti.

Emanuel Josin:

Šole, šolniki in šolarji v stari Ljubljani Spomini na ljubljansko realko (1875—1882)

Na Brdu sem šel v grad ter napravil obisk pri gospe Kerniskovi, rojeni pl. Höffner, materi notarja in pisatelja Janka Kernika. Moj oče je delal oblake za gospe Kerniskovo in njeno sestro vdovo Binder. Stara, prijazna gospa je bila prav vesela mojega obiska in se je dolgo razgovarjala z menoj. Postregla mi je z dobro južno — s šunko, kruhom in sadjem; pri odhodu mi je stisnila v roke srebrn goldinar za prenočišče v Lukovici. Zahvalil sem se prav lepo za gostoljubnost — odšel s svojim tovarišem proti Lukovici, kjer si nisva privoščila postelje, akoravno sva imela denar, temveč sva šla k nekemu kmetu spat na seno, kjer sva si prav dobro odpočila.

Zgodaj zjutraj sva vstala ter nadaljevala pot proti Moravčam. Tudi ta pot je bila lepa obdana z gričevji in malimi gozdičji, vsepoved prav idilični kraj. V Moravčah sva se ustavila v gostilni pri Detelovih, kjer sva si za zajtrk naročila kavo. Hiša Detelovih stoji sredi vasi. Bila je nizka, precej dolga, a čedna hiša. Gospodinja Detelova je bila takrat že vdova; starejši sin je vodil kmetijo, drugi sin je bil že gimnazijalski profesor v Dunajskem Novem mestu, kjer je že takrat začel pisati povesti in romane. Prvo njegovo delo »Malo življenje« je bilo objavljeno v Ljubljanskem Zvonu leta 1881. Opoldne sva legla blizu Doba v senco na travnik ter použila v Moravčah kupljeni kruh za kosilo. Mimo nas pride šolski upravitelj Letnar, oče sedanega mestnega svetnika dr. Ivana Letnarja. Upravitelj je imel v rokah Slovenski Narod in čital; midva sva ga pozdravila. Po odpočitku in polnem žledu sva nadaljevala najino pot v Ljubljano, kamor sva prišla proti večeru sicer zelo trudna, a prav zadovoljna.

Kraj, ki sva jih prehodila ta dva dneva so mi ostali v dobrem spominu. Lepi, idili-

čni kraji so to in prav nič čudno ni, da so se tamkaj rodili odlični možje, ki so se udeleževali na kulturnem, leposlovnem in znanstvenem polju. Kraji, ki sem jih prehodil iz Ljubljane do Kamnika, od tod čez Brdo in okolico do Moravč in Ljubljane, so za Slovence prav klasična tla. Rodili so se tu odlični možje, pisatelji, pesniki: Fran Levce, Alojzij Merhar (Silvin Sardenko), Ivan Hribar, Anton Medved, Peterlin-Petruska, Anton Koder, Josip Ogrinc, Andrej Andrejka, Janko Kernik, I. Podmiljšak (Andrejčkov Jože) Fran Maselj-Podmilbarski, Fran Detela in znanstvenik, matematik Jurij Vega. Ti odlični možje so že umrli, toda njihova dela še žive, so nesmrtna.

V prvi svetovni vojni sem bil poleti 1917/1918 na počitnicah pri nekem premožnem posestniku v Zich pri Brdu. Užival sem sveži zrak in dobro kmečko hrano; ležal sem v senci na travniku, prehodil sem pa tudi vso okolico Brda, Lukovice in Kranjske. Občudoval sem kmečko ljudstvo, kako je pridno delalo na polju; vstajali so, ko se je jelo daniti, garali potem ves dan na polju ter se trudni vračali, ko se je začelo mraciti na svoje domove. Mestni ljudje po večini ne vedo, kako se trudi naš kmet, če hoče, da mu polja in travniki lepo uspevajo, ter prinašajo svoje sadove.

Prišel sem v šesti razred, kjer smo imeli sledeče profesorje: Friderik Križnar, Andrej Senekovič, dr. Ivan Mrhal, Anton Rajč, dr. Jos. Binder, Franc Kreninger, Josip Borghi, Fran Globčnik. — Friderik Križnar je učil verouk samo enkrat na teden; s svojim mirnim in prijaznim nastopom se je priljubil vsem učencem.

Dr. Ivan Mrhal je učil matematiko. Prišel je v sobo vedno v dolgem in širokem

Opazka ob robu

Stojim na vogalu. Prisluskovati ni treba. Razgovor med ženicami za mojimi hrbtom sili sam na uho.

»Pomislite, kako je dober. Vse svoje odrezke za krompir mi je odstopil.«

»Da, da. Kdo bi si mislil.«

»Dostoj mi je vselej odstopil svoje odrezke za krompir. Otroke imam. Hvaležna sem mu, ker mi pomaga.«

»No, saj lahko pomaga. Lani je pridelal okoli 1000 kg krompirja.«

»Dobro vem. Pa je le dober človek. Ko-liko jih je v Ljubljani, ki pridelajo 500, 1000 in še več krompirja. Pri tem se ne spomnijo svojih morebitnih revnih sosedov, ki ne pridelajo niti enega krompirja. Visti nimajo in tudi časti ne. Gredo in dvignejo krompir z nakaznicami. Semenski krompir so si drugod preskrbeli. Zato lahko to delajo.«

Med tem se je približal prijatelj, ki sva z njim nadaljevala pot. Nisem si mogel kaj, da bi mu ne povedal tega, kar sem slišal.

Njegovo mnenje je bilo: Čast dotičnemu gospodu. Poštenjak je.

Opazovalec.

Osebnosti

75letnico rojstva je praznovala te dni ga, Avgusta Danilova, ki je bila nad 40 let zvesta služenca v Talijinem hramu, — 60letnico je učakal Gustelj Krajger, bivši trgovec in trgovski zastopnik. — Promoviral je na ljubljanski univerzi za doktorja prava odvetnik Dušan Smodej. — Poročili so se te dni v Ljubljani vseučilišnica Majda Vičičeva, pooblaščenica gradbeni inženjer Marian Ferjan in vseučilišnica Marija Tiller, Jože Ambrož in gđ. Mimi Zupanova, inž. Boris Černi-goj in gđ. Lucija Bahar, uradnica TBPD, inž. Tone Pogačnik in poštna uradnica gđ. Marija Inglić. — 70letnico rojstva je obhajal te dni upokojeni ravnatelj Ljudske knjigarnice g. Ivan Mesar, — Zlatko Boroko je praznoval Franc Blažič iz Mariborske ulice 21 s svojo zvesto življenjsko družico g. Marijo. — Srebrno poroko pa zabeležil uradnik Bogomir Cokelj in njegova vzgledna zakonska družica ga. Angela. — 70letnico je doživel v krogu svojih dragih g. Avgust Kos, ki je posebno vnelo deloval na glasbenem polju v Ptuj. — Pri tennenskem oddelku pokrajinske uprave sta opravili izpit za stavbenika poleg gg. Marjana Galeta, Otona Strajnerja in Antona Urančarja tudi ga. Minka Potokarjeva in ga. Zdenka Vajda-Rozin, ki sta prva slovenska ženska stavbenika.

plašču, pod pazduho pa je imel staro Vego matematično knjigo in tudi knjigo o logaritmi. Razlagal je počasi pri šolski tabli in vsi učenci smo morali za njim računati v svoje zvezke; na ta način je vzgojil v šoli prav dobre matematikarje.

Anton Rajč je poučeval slovenščino. Citali smo Schillerjevo dramo Wallenstein, ki jo je prevedel v slovensčino Fran Cegnar, ter Vodnikovoe pesni.

Andrej Senekovič je učil fiziko; resni in strogi mož je poučeval izborni. Njegova predavanja smo vsi pisali v zvezke ter se potem doma iz njih učili. Predpisane knjige o fiziki jaz sploh nisem imel in jo tudi prav ni nisem pogrešal. Ker nas je bilo v razredu samo petnajst učencev, je bil vsak vprašan najmanj dvakrat na mesec in to nam ni škodovalo, temveč koristilo, ker smo bili v fiziki prav dobro podkovani. Nekega dne sem stal pri šolski tabli, ker sem dobil precej težko nalogo, da jo izračunam, a jaz opozorim Senekoviča rekoč: »Gospod profesor, to sem bil že zadnjič vprašan. Senekovič se je malo nasmehnil ter mi dal drugo, tudi zelo težko nalogo za izvršiti, katero sem tudi dobro napravil. Posledica tega mojega nastopa pa je bila, da sem dobil v spričevalu v fiziki odlično in sicer v celnem razredu samo jaz. Navada je bila namreč v tistih časih na realki, da profesorji v matematiki in fiziki niso dali nobenemu red »odlično«, ker so bili menda mnenja, da odlični red zasluži samo profesor.

Dr. Josip Binder je učil geografijo, zgodovino in nemščino. Geografijo smo ponavljali iz prejšnjih let, toda natančneje; za zgodovino smo imeli »Veliki Gyndli, srednji vek«. Pri nemščini je profesor obširno razlagal zgodovino nemške literature; čitali smo pesmi Walter von der Volegveide v originalu, potem pa tudi druge klasike kakor Wieland, Klopstock, Schiller, Gothe i. dr. Razvedrila smo imeli obilo, ni bilo dolgočasno.

vaja je, da ne brcaš in razbijaš samo gob, temveč jih tudi začneš nabirati. Ko jih nabereš za pošteno vrečo ali pekovski koš, ne nenadno spreleti zona ob misli na strupen strup, ki ga nosiš, pa vse skupaj se sušuje na pot. Bolj junaški gobarji prinesejo svoj plen domov, da se potem vsa družina križa v smrtnem strahu in gospodinjje omedlevaro. Četrta stopnja gobarskega dozorevanja je, da gobar začne pokušati sadove svojega dela; gobe, ki jih je stokrat prejel, prevahal in primerjal s slikami v knjigah ter o njih vpraševal druge gobarje, ali so res užitne, mu gospodinja pripravi. Sama se seveda ne dotakne sumljive jedi. Gobar poje nekaj žlic strupenih gob, kakor čaka vso noč na smrtno krče. Dolgo ne more zaspati in sroce mu utripa kakor navadno vsakemu obsojen-cu, ki čaka na smrt. Če ima malo domišljije, je povsem razumljivo, da mu postane res slabo. Ta stopnja gobarjevega razvoja traja najdalje, včasih celo leta. Kdor jo prestane in ne umre na zastrupljenju s svojim strahom (s strahom se namreč laže zastrupiti kakor z gobami), postane končno pravi gobar; šele tedaj se rodi kot gobar.

Med pravimi gobarji je nekaj fanatično navdušenih, tako da se ne le učijo kitaj-skih imen vseh gob, ki jih kdaj najdejo, temveč hočejo tudi vse gobe preizkusiti ter za vse dokazati, da so nestrupene. Vendar pravi gobar nikdar ne taji preč ljudmi, da so gobe strupene, kajti tekmovalci niso zaželeni na gobarjevem področju. Hotel sem vam torej priporočiti gobarski način, ki je najzanesljivejši, da se ne zastrupite: Nikar ne nabirajte nobenih gob!

S. F.

Gobarska razmišljanja

Pravi gobar svojega načina seveda ne izda; poklicna skrivnost je, kako je treba iskati gobe. Napisano je bilo že nešteto gobarskih priročnikov, kako naj gobe trgamo, spoznavamo, kuhamo, pečemo in jemo. Vsi ti priročniki so pa nepopolni, ker ne povedo, kako je treba gobe iskati in ne niti, kaj rastejo. Ta naloga je torej počakala mene. Moje gobarsko ime je bleščeče in bobneče med vsemi našimi področniški-mi gobarji; že po tem načinu me bodo moji občudovalci spoznali in te besede bodo sprejete v gobarsko literaturo na zlato obrežanih straneh. — Ta preludij je bil potreben; že iz njega ste lahko spvedeli, da sem res pravi gobar, ki je vedno skromen in ne povsem brez bujne domišljije.

Doslej ni bilo še niti ugotovljeno, kdaj se začneja gobarska sezona. Po nekaterih priročnikih bi sklepali, da gobe rasejo vse leto, a prava gobarska sezona se začneja jeseni. V resnici se sezona začne, ko čitamo prvo poročilo, da so v bolnišnico pre-peljali ljubljansko družino zaradi zastrupljenja z gobami. Pravega gobarja takšno poročilo izredno razveseli. Sezona se je to-rej začela! Meščani pa tudi posledje ne bodo čakali pod slehernim drevesom, kdaj se bo prikazala kakšna goba, ker se bodo balj strupenih gob. Sicherni pravi gobar bi bo pritrtili: če bi ne bilo strupenih gob bi jih bilo treba izumiti. V zadnjih letih je ostalo še nekaj vrst »strupenih gob, ki nam jih pušajo meščani, da se lahko go-barimo, kar nas je pravih gobarjev.

Pravi gobarji prav radi uživamo stru-pene gobe. Včasih se tudi malo zastrupi-

čemo verjeti gobarskim knjigam. Da so nekatere gobe strupene, so dognali več ali manj slavni gobjeslovci. Naši gobarji pa navadno ne vedo mnogo o dognanjih slav-nih gobjeslovcev, kaj šele, da bi vedeli kar koli o delu učenjakov na gobjeslov-nem oiročju. Zato vsi gobarji nočejo ver-jeti v stare gobjeslovne dogme ter preiz-kušajo v knjigah ožigosane strupenjače. Včasih se izkaže, da je ta ali ona strupe-njača užitna. Gobar se jih naje in junaško čaka smrtne ure. Pa recite, da gobarji ni-so junaki! Niso le poskusne živalce, tem-več prav junaki nepriznane gobjeslovne znanosti. Tihi junaki so in morda je kao že umrl zaradi svojega nezasiščenega ju-naštva. Zaradi je pa tem večje njihovo zma-goslavlje, ko dočenejo, da strupenjača v resnici ni strupenjača. Gobjeslovci s pre-pirajo o nekaterih gobjih vrstah, ali so strupene ali ne. Najzanesljiveje lahko do-ženejo, ali je sumljiva goba strupena če jo užijejo. Nekateri gobjeslovci so v res-nici takšni junaki, manj junaški pa pro-učevanje poenostavijo z ugotovitvijo: Go-ba je strupena! Zakaj bi jo še ječli? Stru-penih gob ne uživamo! Tako so baje po-adožnjen zaslove kot strupene nekatere gobe, ki so jih pozneje preizkusili pre-prosti gobarji, tihi junaki. Takšni junaki so tudi med ljubljanskimi gobarji; toda ne govorim o sebi, kajti jaz sem precej glasen junak.

Pisati sem nameraval o nekaterih nači-nih podjetnosti naših gobarjev »na tere-nu«. Predvsem zanima priljubljenost gobar-je način, kako je treba iskati slavne »jur-čke«. Gobarjev je več razredov; nekateri iščejo le gobane. Drugih gob sploh ne pri-znavajo ter jim ne privoščijo gobjega ime.

na. Gobarstvo po njihovih pojnih je le na-biranje in iskanje »jurčkov«; to je naše jurčkoslovje, ki ga uganjajo tudi botanič-no »pobraženi meščani s posebnim prepri-čanjem. Nič jih ne more prepričati, da je še kakšna druga goba užitna ter da jo smeš jesti res brez vsakega strahu. Po njihovi sodbi je zato pri nabiranju gob glavno — najti »jurčka«; glavni so načini iskanja gob. Prav o tem načinu jim pa priročniki nič ne povedo.

Ti gobarji starega kova vprašujejo da-našnje, »moderne« gobarje, kako naj išče-jo »jurčke« in kje rase ta imenitna goba. Mnogi jo namreč iščejo po vseh načinih, a navadno brez uspeha. Naj bi si torej za-pomnili: Najzanesljivejši način, da najde-te »jurčka«, je, da ga iščete tudi tam, kjer rase in ne samo tam, kjer ga ni. Tako je mene poučil strokovnjak za nabira-nje »jurčkov«. Odkar se ravnam po tem nasvetu, nabiram razen »strupenjač« tudi jurčke.

Pesnik se baje rodi, a ne izuči. To men-da velja tudi za gobarje, če hočete verje-ti. Toda kdo ve, v kom vse tiči gobarski talent? Prvi pogoj, če hočete postati gobar, je, da nisi povsem slep. Vsaj drevesa je treba razlikovati od gob, odnosno šore od dreves. Kljub vsemu je potrebna vaja tudi največjemu gobarskemu geniju. Prakse si pa ne pridobijo le v eni gobarski sezoni. Ni dovolj za vajo tudi, da gobe le ješ ali si jih ogleduješ v razstavnih omari na živil-skem trgu, temveč jih moraš tudi nabira-ti. Nekateri pa menda mislijo, da je prva gobarjeva vaja, branje in razbijaanje gob, ki jih ne poznajo. Mnogi ponavljajo to va-jo ves čas svoje gobarske kariere. Druga

Film

Uprašajte Petra Korffa...

...če ste potrebni pomoči in nasveta v ljubezenskih zadevah, kajti Peter Korff ve res vse, on je nekakšen vodič skozi ljubezen. V ljubezni je dobro, ako se moški razume nekoliko na vrtnarstvo. Priporočljivo je namreč, da se ne pustiš premamiti od opojnega vonja ali krasote barv, kajti marsikatera prekrasna cvetka je strupena! Ko smo že ravno pri cvetlicah, ali je nevarno za zaljubljenca, ako prejema njegov ideal dnevno šopke rož?

Ali: ljubosumnost je dvorezen nož. Zenske go sicer rade uporabljajo, da izvajajo kakega preveč »hladnokrvnega« omahljivca na »junaki mejdane« na polje ljubezni. Peter Korff je mnenja: ljubosumnost pokazati se pravi, skovati si prvi člen verige, na katero boš sam nekoč priključen.

Kdo je Peter Korff, ta nezmisljivi modrijan v ljubezenskih zadevah? Viktor de Kowa ga bo igral v Berlin-filmu »Intimnost«.

V dosedanjih filmski praksi je bilo zmerom gledalcu prepuščeno, da si iz različnih filmskih junakov iz vseh področij življenja sam sestavi recepte za svojo domačo uporabo. N. pr. filmski kavalir obli- pa svojo izvoljenko z nežnimi poljubi na roko ali ji pa dokazuje svojo ljubezen na bolj »odločen« način, vendar ne pada pri

tem direktnega pojasnila, zakaj je ravno v tem ali onem pikantnem položaju ravnal tako in ne drugače. Tako ostane ukaželj- nemu gledalcu še zmerom odprta možnost, da ga pri svoji zasebni »praksi« kaj polomi in da bi storil njegov vzornik s platna v dotičnem trenutku ravno nasprotno, kakor je storil on. Peter Korff bo temu obžalo- vanja vrednem nedostatku odpomogel, kaj- ti on poroča nekako »dvotirno«: kot mlad kavalir in pa kot v ljubezni osiveli in pre- kaljeni mož, zakaj se mu je z ženskami go- dilo tako in ne drugače.

Brez dvoma bo poučna in zabavna leke- ja, katero bo delil s platna radovednim gle- dalcem in gledalkam Peter Korff, po do- mačo Viktor de Kowa, ki bo demonstriral svoje učenost na dveh prikupnih živih uč- nih pripomočkih kot sta Gretl Schöng in Camilla Horn.

Filmska anekdota:

Mladi mož...

C. M. Ziehrer, sloviti dunajski sklada- telj valčkov in vojaški kapelnik, kateremu se je posrečilo na tekmi vojaških godb v Cikagu premagati celo slavnega Američana Sousa in katerega predstavlja Willy Forst v barvnem Wien-filmu »Dunajska dekleta«, je še v zreli moški dobi izgledal zelo mlado- stno. Ko je šel nekoč po Grabnu (aveniji sredi Dunaja), ga je ustavil neki tujec in ga vprašal: »Mladi mož, ali mi lahko po- veste, kako pridem v Schönbrunn?« Ziehrer mu odvrne smehljaje: »Mladi mož ste rekli...? Tu imate pet goldinarjev, vz- emite si izvoščka in se peljite tja!«

V dobi kislih kumaric:

Mumija

Helli Finkenzeller je daleč preko kroga svojih kolegov znana kot dobra gospodi- nja. Že kot deklica je bila vešča vkuha- vanja, saj je materi pridno pomagala pri tem poslu. Ko jo je nekoč vprašal učitelj, kaj je razlagal o Faraonovih grobovih, kaj je mu- mija, je dobil v odgovor: »Mumije so vlo- ženi kralji...«

Viktor de Kowa

Postelja je najnevarnejši kraj na svetu

Postelja demoralizira lenuha, kakor alkohol pijanca in zločin zločinca

»Postelja je najnevarnejši kraj na svetu«, je rekel Mark Twain, »ker toliko ljudi umrje v nje.«

Naj bo ta opazka še tako značilna za velikega humorista, poslednja beseda o tem pred- metu vendar le ni. Mnogo bolj nevarna od zveze med posteljo in smrtjo, je zveza med posteljo in življenjem, zakaj življenje je za- vesten problem, v kolikor gre za našo premiš- lino, in smrt je nezavesten problem, naj bo z njo na drugih planetih kakorkoli. To je tema, o kateri ne moremo debatirati, zakaj vsak človek je individualist in vsak človek ima drugačno vero.

Trditve, da je prav postelja tisto, kar nas najbolj demoralizira, bodo skušali mnogi ovre- či. Član »Svete vojke« bo takoj vročevrno izjavil, da vpliva na moža kakor tudi na ženo najbolj nemoralno tisti sovražnik, katerega v raznih zatolih krčmah točijo v kozarce. V tem primeru je sovražnik — alkohol.

Drugi se bodo sklicevali na »pokvarjene zna- čaje«, katere naj pošlje sodniki morale in zakonov tja, kamor spadajo. Drugi bodo spet trdili, da so jetnišnice tisto, kar človeka naj- bolj demoralizira. V resnici so pa jetnišnice za to tukaj, da sprejmejo že demoralizirane ljudi v svoje varstvo. Ta pešica ljudi, pome- ni le neznan odstotek človeštva.

Ker hodimo vsi v posteljo, bi morali iz tega ekleptiki, da smo vsi demoralizirani, kar pa ootovo ni točno. Prav tako, kakor ne bi no- beden normalen človek mogel trditi, da je zmerom škodljiva, ker bi bila taka trditev protislovna, prav tako tudi normalni čas spanja 6 ur za moške in 7 ur za ženske, 8 ur za norce — ni tisto, kar bi človeka demoralizi- ralo. Dejstvo, da se je večina ljudi odločila za osumerno spanje, je privedlo Thomasa Carlylea od tega, da je nekoč izjavil, da živi v Angliji več milijonov norcev...

Predolgo ležanje v postelji je tisto, kar de- moralizira človeka. Pišem o tem iz svoje lastne, strašne izkušnje.

Antonio Francesco Doni:

Ljubezenska novela

Svoje dni je živel mladenič, dvaindvajset let star, plemenitega rodu, visok in vitez, krasnega obraza in rasti, polnega čela, jas- nih oči, ravnega nosu, zob kakor iz slono- ve kosti izrezanih, žareč kot roža, divnih rok, nog, vratu — skratka popoln in dovr- šen lepota. A vrhu tega oblečen po naj- novejši modi.

Ta mladi mož je imel že dve leti ljube- zen s šestnajst do osemnajstletno gospo- dično, ki je bila tako izjemne krasne po- stave, da bi noben slikar na svetu ne mo- gel naslikati lepše od nje. Bila je mirne- ga in npravenega značaja, razumna in v svojem vedenju in lepa kakor angel, ki je prišel iz neba, da se le za hip nastani na zemlji.

A shajala sta se krasna zaljubljenca le z velikimi nevarnostmi in silnimi zapre- kami. Dekličin oče jo je namreč že dolo- čil za ženo drugemu in ne dal bi je mla- deniču, ker je bila hčerka bogatejša in iz odličnejšega rodu.

Miljenec pa je govoril tako krasno in se vedel tako sladko, da je deklica končno ustreglo njegovim prošnjam in mu dovo- lilo taven nočni sestanek, ki naj bi prav v njegovem domu končno zadostil višku njegovega hrepenenja. A kdor bi bil mo- gel pogledati v srce obeh mladih ljudi, bi bil opazil v obeh enako živ plamen.

Čudni okusi kitajskih „sladokuscev“

No Kitajskem jedo pse, mačke, podgane, miši in opiče možgane

O Kitajcih pravijo, da vse jedo. To pa ni čisto res. Sira se Kitajec še vedno ni navedel. Na Kitajskem jedo pse, mačke, podgane, miši in podobne živali. A me- tem ko se siromak zadovolji z vsakim psom, se bogatin spravi le na psa, ki pri- pada neki posebni vrsti in tudi le tedaj, če so ga določeni čas na poseben način kr- mili. Posebni sladokusci jedo le pse, ki jih krmijo v njihovih hišah pod njihovim nad- zorstvom.

Isto velja za podgane in miši. Ubožec se zadovolji z vsako izmed teh živali. Bo- gatini pa je samo bele miši, ki jih krmijo po strogih predpisih. Novorojene miši už- i- va Kitajec celo surove in sicer jih poma- ka v med.

Mladenič je torej oblekel docela skrat- no obleko, pošito z najlepšim žametom in atlasom, ter ogrnil plašč povsem po modi. Se napomnil in odšel tako za svojim pla- menom.

Služkinja ga je odvedla v klet, kjer je imel čakati dotlej, da zaspe vsi ljudje v hiši.

A deklica je prišlo samo nekočkrat k njemu, da potolaži svojega ljubljena in da ga bodri, naj vzdrži še nekaj ur, ki se zde pač obema cela večnost. In nato je vselej odšla zopet k svojim staršem.

Ti so svojo hčerko silili že večkrat, naj se omoži; toda ona se je vselej uprla s trdno mislijo nanj, svojega ljubčka, ki ga je imela zmerom zaprtega v svojem srcu. In ravno tistega večera so ji starši pri- govarjali hujšo ko kdaj koli.

Ljubimec, ki je čakal v samotni, pa je gorel od hrepenenja, se je tresel od ra- dosti in umiral od bolesti. O kako je težko pričakovanje! O kako nezno- sa je strast!

A glej, tu je prišla gospodična zopet ter se je vrgla v njegovo naročje. In trepe- tajoč je izgovorila k nji: »Ah, čemu bi se ne vdala takemu žartu?!«

In ker je bilo njeno hrepenenje enako njegovemu, je rekla: »D...«

»Toda, kam naj se gencva, ko je tu go- la prst?«

In deklica je dejala: »Položi vendar svoj plašč na tla!«

pričakoval po osemtedenskem ležanju. Ali du- ševno sem bil tako demoraliziran, da nisem mogel napisati niti ene vrstice, zakaj vsaka misel je bila zame nezmisljiv napor.

Več tednov je bilo edino moje razvedri- lo, da sem strmel skozi okno v majhen košček neba in zasledoval sence, ki so se podile po stenah moje bolniške sobe. Od tistih dob se nisem mogel več popraviti. Še danes mi je vsako delo preveč naporno. Želim si miru, spanja in tiste ure, ki jih preživim v dremo- tici so mi najljubše. Postelja me je demora- lizirala. kakor demoralizira alkohol pijanca in zločin zločinca. Zaradi tega trdim, da je po- stelja tisti kraj na svetu, ki človeka najbolj demoralizira.

Ce mi tega ne veruješ, dragi bralec, poskusi sam. Leži za dva meseca v postelji in potem se skušaj lotiti kakega duševnega dela! Ali, če hočeš poslušati dober svet — nikar tega ne stori! Hvaležen boš razmeram, ki te silijo, da posvečaš več ur na dan napornemu delu, za- kaj samo delo je tisto, ki nam ohrani zdrav razum v zdravem telesu.

Bolnike zdravi tudi zabava

V zadnjih letih so napravili zdravnik: po svetu že nešteto poizkusov, na podlagi katerih so skušali ugotoviti, kako vpliva na bolni- ke zabava. Od tega, kakšno je bolnikovo razpo- loženje, je zelo odvisno, kdaj bo bolnik tudi telesno ozdravel. Na vsak način skušajo zdrav- niki bolnikom pregneti vsako misel, da je ni- hovo zdravstveno stanje resno nevarno, ker jim s tem tudi krepijo upanje, da bodo v kratkem zdravi. Zanimivo je kako takšno zdravljenje napreduje pri onih, ki so še resno bolni in pri tistih, ki so navidez že izven nevarnosti. Zdravnik ima dosti težavnejše opravilo, kadar zdravi manj bolnega, kakor pa takrat, kadar zdravi takšnega, ki je neprestano navezan na posteljo. To velja posebno za bolnišnice in sanatorije. Manj bolna oseba čaka zmerom na to, kdaj bo prišel k njemu zdravnik, čaka, kdaj mu bodo prinesli jed. V vsem ostalem času pa je zaposlen s samim seboj, to se pravi, da premišljuje, kaj je z njegovo boleznijo in tako samega sebe ugonablja. Nevarno bolni človek takih stvari ne premišljuje toliko in ima po navadi tudi mnogo več upanja na zdravje in močnejšo voljo do življenja.

Kavkaška pravljica

Nekoč je živel kralj, ki je imel samo eno oko. Kralj je imel dvornega slikarja, kateremu ni bil naklonjen.

In kralj je rekel: »Slikar, ustvari mojo sliko! Gorje mi, si je mislil slikar, moja zadnja ura bide. Če naslikam kralja takega, kakršen je, mi poroče, da sem se norčeval z njim — in mene ne bo več! Če pa kaj spremenim na njegovem obrazu, bo dejal: »To nisem jaz!« In dal me bo obglaviti. Kako naj si pomagam? Po daljšem premišljevanju je naslikal kra- la, kako na lovu meri na smjaka. Kralj je pri- tem zatisnil oko — seveda ono, s katerim ni videl.

»Dobro si naredil, slikar!« je dejal kralj. In umetnik je bil rešen.

Ne pobirajte polnilnih peres!

Pri letalskem napadu na Borovnico so angloameriški teroristi odmetavali tudi eksplozivna polnilna peresa. Če takemu peresu odbijete kapico, vedno v rokah eksplozira. Učinek eksplozije je precej- šen, zato so poškodbe vedno hude, več- sih tudi smrtno.

Varujte se teh angloameriških »da- rovo!« Starši, poučite in posvarite tudi svoje otroke, naj teh »sigrac«, ki prina- šajo smrt, ne pobirajo, ampak prijavijo najbližjim oblastvom, kje so jih videli. Poskrbite, da bodo opozorjeni vsi, tudi oni iz bolj oddaljenih krajev. Z opozo- rilni in previdnostni varujte dragocena slovenska življenja!

Križanka štev. 34

Za smeh in dobro voljo

V SOLI

Učenka (meščanske šole vpraša porog- ljivo svojega učitelja): »Gospod profesor, ali je res, da je bil vaš oče pastir?«

Profesor: »Res. Zato moram jaz pasti goske...«

NERODA

Zdravnik: »Ali ste užili škatico kroglic, ki sem vam jih predpisal?«

Bolnik: »Seveda, gospod doktor, toda ni- kakega učinka še ne čutim. Najbrž se mi škatic še ni raztopila v želodcu...«

V SOLI

Učitelj: »V zadnjih 15 letih je tehnika presenetljivo napredovala. Ali mi lahko navedete primer, ki bomo po njem spo- znali, da je to res? No, Miheec!«

Miheec: »Mene pred 15 leti tudi še ni bilo na svetu, gospod učitelj!«

IZKLJUČENO

Stranka: »Ali bi mogel videti fotografije neveste, ki ima 300.000 lir dote?«

Zenitovanjski posredovalec: »Čim pre- sega dota 100.000 lir, se fotografija neveste sploh ne pokaže...«

NADEBUDNA MLADINA

Učitelj: »Tonček, ali te ni sram, da pri- deš tako umazan v šolo? Domov se po- beri!«

Naslednje jutro so prišli vsi učenci v šolo — neumiti.

ZATO

»Zakaj pa je tvoja žena tako ljubosum- na na tvojo tajnico?«

Ker je bila prvotno tudi ona moja taj- nica...«

PREPOVEDANO KOPANJE

Dekle: »Tu je prepovedano kopati se? Zakaj mi pa tega niste povedali, preden sem se slekla?«

Stražnik: »Slačiti se tu ni prepovedano.«

RES JE

Oče: »No, Tonček, kako si se držal pri izpitu? Ali si odgovarjal na vsa vpraša- nja?«

Sinko: »Seveda, oče. Na vsa vprašanja sem odgovarjal: Ne vem.«

PREVIDNOST

Žena: »Zakaj pa sežigaš svojo šolska iz- pričevala?«

Mož: »Da bi ne prišla v roke najinemu sinčku, ki se že užiči čitati.«

ZVESTOBA

Zakonski možje so se nekoč menili o ženski zvestobi. Pa se je pobahal Silvio: »Tako zveste žene, kakor je moja, nima nihče na svetu. Pomislite: petkrat mi je že ušla, pa se je vselej vrnila...«

OTROŠKA ODKRITOST

Sinko: »Gospa sosedica, vi ste osrečili mo- jega očka.«

Sosedica: »Kako to?«

Sinko: »Ko ste oni dan odšli od nas, je dejal: Oh, kako sem srečen, da je ta ba- nica odšla!«

EDINI

Sinko: »Očka, danes sem bil v šoli ed- ni, ki je lahko odgovoril na učiteljevo vpra- šanje.«

Oče: »Imenitno! Kaj te je pa vprašal go- spod učitelj?«

Sinko: »Vprašal je: Kdo je razbil okno v ravnateljevi sobi?«

UBOGLJIV OČE

Oče: »Povejte mi, otroci, kdo je bil pre- teklem letu najbolj priden in najbolj ubogljiv in kdo je vse naredil, kar je ho- tela mama?«

Najmlajši dečko: »To si bil ti, atek!«

IZREK

Dumas starejši je dejal nekoč: »Star se- mec se dolgočasi povsod, zakonski mož pa samo doma.«

PODPORA GA JE POSTAVILA NA NOGE

»Včeraj ste prišli k meni po berglah! I- sem vam dal podporo danes pa vas vidim zdravega. Kako je to?«

Berač: »Tisočkrat hvala, gospod! Vaš velikodušna podpora mi je pomagala spo- na noge.«

CUDEN VZROK

Ravnatelj: Ali mislite, da veste dovo- za uspešno delo v moji pisarni?

Prosilec: Moj prejšnji šef me je odslo- vil, ker sem vedel preveč...

LICITACIJA

Bankir: »Eno izmed mojih hčera hoče- torej vzeti v zakon? Prav. Najmlajša bi- imela 100.000, srednja 200.000, najstarejša pa 300.000 lir dote.«

Snubec: »Ali imate še kakšno starejšo hčer?«

SPOMIN

Oče: »Čas je že, da gremo spat. Mislin- da bi bilo dobro, če bi se tudi Melkin že- nin poslovil.«

Mati: »Pusti ju, naj še malo pokramlja- ta. Spomni se, kaj sva delala mladih, ko sva bila mlada!«

Oče: »Gromska strela! Na to sem pa- čisto pozabil. Takoj ga zapodim!«

POZOR NA JEZIK

Jožek: »Striček, kdaj si boš umil zna- čaj?«

Stric: »Kako praviš?«

Jožek: »Očka pravi, da imaš umaza- značaj.«

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
17	18				19	20			21	22					
23	24		25			26		27				28			
29		30		31			32	33				34			
35			36			37		38				39		40	41
42				43		44				45			46		
47					48					49			50	51	
52				53			54		55			56			57
58	59		60			61		62			63		64		
65		66			67		68		69		70		71		72
73				74				75		76			77		78
79				80		81			82		83			84	
85					86					87					

Vodoravno: 1. reklamna tiskovina, 6. nevarna bolezen, 11. južni sad, 18. otok v Egejskem morju, 20. tekoča voda v na- ravi, 22. trgovski popust, 23. plokovna mera, 25. ljubkovanje, 26. včasih zaničljivi na- ziv za moškega, 27. listnato drevo, 28. društveni posvet, 29. podzemeljski hodnik, 31. pripadniki evropskega naroda, 33. glas- beni pojem, 34. število, 35. malik, obože- vami vzor, 37. nedoločni zaimke, 39. pri- padniki azijskega plemena, 41. kazalni za- imek, 42. mesto ob Jadranski obali, 44. zadržilna rastlina, 45. šahovski izraz, 47. grozi z neprijetnimi posledicami, škodljiv, 49. delavec v vinogradih, 53. del parnega stroja, 54. močen, krepke, velik, 56. mesto na Hrvaškem, 58. glasbena kratica, 60. igra na karte, 62. krojaška potrebščina, 64. upl. pričakovanja, 65. nerensčen, 67. industrijska rastlina, 69. čašasta posoda, 72. krajevni prislov, 73. državni proračun, 74. pri nas je sportnik, ob morjih pa si s svojim delom služi vsakdanji kruh, 78. kos tkanine, ki nam je nepogrešen, 78. osebn- i zaimke, 79. jelen, obilen, 81. časovni pri- slovi, 83 del nekaterih rastlin, 85. tuja be- seda za prerokovanje, prerokovanje, 86. sab- ljaški meč, 87. mehek, nežen.

Navpično: 2. znak za kemično pr- vino, 3. predlog, 4. pristanišče v Arabiji, 5. kras glave, 7. pripovedna pesem, 8. pri- padnik izumrlega germanskega plemena, 9. najmanjši snovni delec, 10. hrup, trušč, 12. znak za kemično prvin, 13. zdravstve- ni pomočnik, 14. obrok hrane, 15. plačan uslužbenec, 16. kosaški poveljnik, 17. evrop- sko glavno mesto, 19. oblika pomožnega glagola, 21. mestce v Črni gori, 24. reka v južni Franciji, 26. pomeni, 30. prazen, plehek, 32. ves, neposkočovan, 34. gospod po arabsko, 36. zver, 38. zdravilo proti ma- lariji, 40. polt (fon.), 43. židovski duhov- nik, 44. domača žival, 46. ohol, ošaben, se rad ponaša s svojimi prednostmi, 52. mesto v Španiji, 55. zunanja podoba, geometrijski pojem, 57. lep, krasen, 59. redovnik, samo- stanski oče, 60. dan v tednu, 61. mesto na Češkem, 63. madžarsko možno ime, 66. vodna žival, 68. mesto ob francoski rivi- eri, 70. del kroga, 71. srednjeveška obrt- niška organizacija, 80. francoski spolnik, 82. nji, njej, 84. nikalnica.

Rešitev križanke št. 33

Vodoravno: 1. Matohija, 8. kolonija, 15. polomija, 22. uta, 23. Anam, 24. osat, 25.

gol, 26. Inn, 28. Amon, 29. an, 30. ro, 31. 6, 32. Om, 34. de, 35. so, 36. gg, 37. da, 38. epik, 40. nujja, 43. smet, 45. šola, 48. Dra- 50. Zlobin, 51. re, 52. Apatin, 53. da, 53. pro- fit, 56. etat, 57. vino, 59. anal, 60. Kan, 62. ozon, 64. l. s., 66. el, 67. Be,